National Library
Bibliothèque nationale
AUG 24 AOÛ
NEWSPAPER DIVISION
PÉRIODIQUES JOURNAUX

VABA EESTLANE

Second class mail registration number — 1089.

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

ILMUB IGAL TEISIPÄEVAL JA NELJAPÄEVAL

Nr. 61 (3078) XXXIII aastakäik

Neljapäeval, 16. augustil 1984 — Thursday, August 16, 1984

Üksiknumbri hind 70 centi

Eesti noor uppus oma ujulas

16-aastane Robert Reiman North York'is oli ujunud möödunud esmaspäeva õhtul sõpradega oma ujulas, kui ta leiti äkki olevat ujula põhjas. Ta toodi kohe välja, tehti kunstlikku hingamist ja siis viidi teadvusetuna North York haiglasse, kus ta tunnistati surnuks.

R. Reiman oli väga hea ujuja, võttes veel hiljuti osa Vaba Olümpiaadi ujumisvõistlusist. Ka oma kooli võistlustel ta oli alati medalimees igal alal. Ta alustanuks õppimist mõne nädala pärast Georges Vanier Secondary School'i 11. klassis, olles ka North York Aquatic Clubi liige.

6—7 poissi olid ujunud esmaspäeva õhtul ujulas, hüpates vette ja hullates, kui äkki karjatasid, avastades Roberti lamamas ujula põhjas. Helen ja John Reiman, Roberti vanemad olid naabritel külas. Vanemad olid oma andekale pojale väga uhked, kuna ta oli püüdlik, sõbralik ja oodatud igas seltskonnas. Kolm nädalat tagasi, oma vanemate 20. aasta juubelil, ta pidas nende auks kõne.

ESTO-84 avamise päeval sõitsid eestlastele kuuluvad jahid Toronto sadamast koos Ontario Place'i, kus pidustused avati. Pildil vaade Ontario järvele, kus eestlaste paadid just mööduvad, keskel sini-must-valge purjega jaht on Kasaku „Tereta", vasakul Martensi „Pagan". Foto: Tommy Tomson

Õnnestunuimad olümpiamängud Kanadale

Saadi 10 kulda, 18 hõbedat ja 16 pronksi

Samal ajal, kui N. Liit sai ainult halvustavat öelda Los Angelese olümpiamängude kohta, osutusid need kommunistlike maade ärajäämise tõttu edukaiks teistele, eriti just Kanadale, kes võitis kokku 44 melemused olid lihtsalt sensatsioonilised.

Kanada sportlastele need olid parimaiks olümpiamängudeks, mis neil kunagi olnud ja andis neile punktide arvestuses koha USA, Lääne-Saksamaa ja Rumeenia järele. Kanada meeskond oli väga arvukas ja võttis osa paljudest aladest, olles tugevamad ujumises, paadisõitudes, aga ka kergejõustikus jooksudes.

Sport Canada direktor Abby Hoffman võttis kõik olümpiamängude tulemused kokku sõnadega:

„Ma arvan, et kanadalased tunnevad end küllalt hästi olles kanadalased ja leiavad, et sportlaste ettevalmistamiseks kulutatud summad olid kasulikult investeeritud.

Aga see on ka tõend, et kui Kanada sportlaskond tahab tulevikus seda positsiooni säilitada internatsionaalses spordis, siis tuleb teha veelgi tõsisemaid ja pingutavamaid ettevalmistusi."

Kanada suure edu põhjuseks peetakse kommunistlike riikide olümpiamängude boikoteerimist, mistõttu mitu tugevat spordiriiki puudusid. Kuid seekordsed kanadalaste tulemused on mitmel alal sliski nii tugevad, nagu maailmarekordid ujumises, kus ka suuremaarvuline osavõtt vaevalt nende tulemusi mõjustanuks, sest ükski idabloki ujuja vaevalt suutnuks neid maailmarekorde veelgi paremaiks teha. Sama võiks öelda ka teiste kuldmedalite puhul, kus võinuks olla erinevusi, nagu rütmilise võistlusvõimleja Lori Fungi üllatuslik kuldmedal talle enesele kui ka rahvale, mis võinuks langeda nõukogude või mõne Ida-Euroopa riigi võimlejale, kus see ala on eriti tugev.

Lori Fungi kuldmedal oli olümpiamängude ajaloos uus, esmakordselt mängude programmi võetud alal. Ja kui seni mitmedki eestlased Kanada rütmilise võimlemisliidu püüdlusi hindasid arvamusega, et miks antakse venelastele uusi kuldmedali võimalusi,

siis just suurepäraseks vastupidiseks näiteks osutus, et selle võitis Vancouveri tütarlaps, kes harrastab moodsat rütmilist võimlemist, mida peetakse eestlaste poolt Kanadale antuks ja et Lori Fungi, mitmekordse Kanada meistri treeneriks on eestlane Mall Vesik.

See annab kuldmedali võidurõõmu ka eestlastele, eriti aga võistlusvõimlemisega tegutsejaile. Võit annab kindlasti tugeva tõuke rütmilise võistlusvõimlemise harrastamise laienemisele.

Canada Sport on võtnud kokku sportlaste ettevalmistuse kulud ja saanud numbriks, et 44 medalit läksid Kanadale maksma 100 miljonit dollarit. Sport Canada maksab sportlastele vastavalt nende astmele abiraha $50—500 kuus, kuid ta peab vajalikuks, et need summad oleksid palju suuremad ja et senise 700 sportlase asemel oleks neid 1200—1300. Spordile pühendatus on kulukas tegevus; nii kaotas Lori Fung ühe õppeaasta ettevalmistuste tõttu ülikoolis, käies vahepeal ettevalmistusel Bulgaarias, Poolas ja Prantsusmaal.

Olümpiamängud Los Angeleses algasid suure Hollywoodliku lavastusega ja lõppesid samasugusega,

kus pärast ametlikku lõpetamist järgnes väga suurepärane ilutulestik,

millega märgiti ka eelmisi olümpiamängude maid nende maade muusikat mängides.

Mängude ajal oli julgeolek väga tihe, teenistuses oli kuni 18000 mitmesugust valvurit, kuna FBI'l oli andmeid kogu maailma radikaalide üle sel ajal. Ometi televisioonikaamera ees olnud inimgru-pid ei torganud silma julgeolekumeestega. Kuid selle tõttu välditi ka kõik julgeoleku probleemid ja Los Angelese olümpiamängud lähevad ajalukku kui üks suuremad ja osavõturohkemad, kus inimesi jätkus pealtvaatajaina kõigile sportlikele üritustele.

Teatud kibedust tekitas mõnel ajal USA sportlaste eelistamine kohtunike poolt, kes arvestasid ameeriklasist publiku ovatsioone ameeriklasile. Eriti andis see tunda poksis, kus paaril juhul zhürii pidi ümberotsustama kohtunike hinded.

Kanadalased usuvad, et sellise ülekohtu alla langes ka nende poksija O'Sullivan, keda peeti parimaks ja kes pidi siiski kuldmedali asemel leppima hõbedaga.

Ka sünkroniseeritud ujumise televisioonirapordis ütles kommentaator, et pealtvaatajad olid juba ette otsustanud, et kuldmedali peavad ameeriklased saama; aga nende ujujad olid tõeliselt head.

Traagiline oli teine vahejuhtum kuulsa USA 3000 m jooksja Mary Deckeriga, kes eeljooksjast mööda minna tahtes langes jooksurajalt kõrvale ja süüdistas, et eeljooksja oli tema langemises süüdi. Ameeriklaste lemmiku juhtumi tõttu diskvalifitseeriti eeljooksja inglanna Zola Budd, kuid pärast videolintide kontrollimist leiti, et eeljooksja ei saa olla süüdi talle järgneja kukkumises.

Dramaatilised olid ka vanemate maailmakuulsuste juhtumid.

Steve Ovett langes ja viidi kahel korral astma tõttu haiglasse, ka teised vanemad sportlased nägid, et nooremad on neist tugevamad.

Eriti tugevad olid lühijooksudes mustad, kellele ameerika rahvas avaldas palju tänu saadud medalite eest ja kes näisid tugevamatena valgete kõrval.

Olümpiamängud olid siiski valusaks okkaks N. Liidu meedias, millele informatsiooni saatis nõukogude ajakirjanduse esindaja Los Angeleses, kes nägi selles ainult halba, pealtvaatajate vähesust ja tundis puudust „maailma parimaist sportlasist".

Punase mere miinid N. Liidu päritoluga

KAIRO — Salapärased miinid Punases meres on põhjustanud ligemale 20 laevaõnnetust. Nüüd on Egiptus, Inglismaa ja USA saatnud oma miinitraalerid ja helikopterid kohale lahe puhastamiseks. Ka N. Liit pakkus oma miinitraalerit, kuna kaks tema laeva on saanud vigastuse. Esialgul on puhastamisel töötanud ainult Egiptus. Olevat leitud ka esimesed kolm miini, mis on hõljunud veepinna all Punase mere lõunaosas. Internatsionaalne laevanduse kindlustusselts ei öelnud, millal miinid leiti ja kes need leidis, kuigi traalisid Egiptuse laevad.

Vahepeal N. Liidu diplomaat on öelnud, et Liibüa on vastutav mineerimise eest, mis olevat ärritanud venelasi, kuna Khadafy kasutas N. Liidus tehtud miine.

USA-s 35 miljonit vaest

WASHINGTON — USA Census Bureau ütles, et üle 35 miljoni ameeriklase, üks iga seitsme inimese kohta, elavad ametliku definitsiooni kohaselt vaesuses. USA-s loetakse vaeseks neid, kui aastane sissetulek on alla $13.288 (Kanada rahas) või vähem neljaliikmelisele perekonnale.

AK korraldusel

LOENG — AARNE VAHTRA

„Kuidas vabaneda sovietismist"

Tartu College'is teisipäeval, 21. aug. kell 7.30 õ.

Sissepääs vabatahtlik annetus.

Nõukogude Eesti kohtuministri asetäitja hüppas vabadusse

STOKHOLM — Nõukogude Eesti kohtuministri asetäitja, 26-aastane Valdo Randpere ja tema lauljatarist abikaasa, 22-aastane Leila Miller, kes võtsid ametlike külalistena osa Kotkas toimunud Balti pidustusest koos teiste kõrgete Nõukogude Eesti tegelastega, hüppasid Läände, sõites Soomest reisijatelaevaga Rootsi, kus nad palusid asüüli. Soome, vastava kokkuleppe kohaselt N. Liiduga, saadab Eestist põgenejad tagasi N. Liitu.

Ärahüppajate isikute kohta on olnud mitmeid nimesid ja ametikohti. Toronto SUN teadis, et Rootsi politsei esindaja Leif Hallberg ütles Stokholmis, et Nõukogude ärahüppaja, keda identifitseeriti kui Nõukogude Eesti kohtuministri asetäitjat, jõudis möödunud nädalal Rootsi ja on Rootsi julgeolekupolitsei juures ülekuulamisel.

Teadeteagentuurid on võtnud ühendust eksiileestlaste organisatsioonidega, kes ütlesid, et 26-aastane ärahüppaja ja tema abikaasa, hästituntud eesti pop-lauljatar, tulid laevaga Rootsi, olles täitnud oma ametialased ülesanded Soome lõunaosas asuvas Kotka linnas.

Ministri asetäitja olevat kõrgeimas astmes eesti ametnikuks, kes kunagi on ära hüpanud, tema põgenemine väiksest Balti riigist on esimene pärast suurenenud dissidentliku liikumise mahasurumist.

Teises ajalehes öeldakse, et kuigi ametivõimud on hoidnud põgeniku nime saladuses, arvas Stokholmi Eesti Rahvuskogu esindaja, et ärahüppaja oli kultuuriministri asetäitja Jaak Viller, tuntud eesti teatridirektor. Viimast siiski peagi öiendati, kuna keelelise arusaamatuse tõttu oli tekkinud eksiarvamine. Rootsist saadud telefonikõnes öeldi, et põgenik on kohtuministri asetäitja Valdur Randsalu oma abikaasa Leena Miislaga.

Ministri asetäitja ärahüppamine on nagu uus lüli seerias, mis tänavu on eesti asju maailma uudistesse viinud, lisaks hiljutisele nelja sportlase põgenemisele Soome kaudu Rootsi.

V. Randpere on lõpetanud Tartu ülikooli õigusteaduskonna. Ta nimetati 1983. a. Nõukogude Eesti komsomoli juhiks. Oma ametikoha tõttu oleks tal palju kohtupidamiste telgitagustest rääkida, kuid abielupaaril on aastane tütar Kaisa, kelle pärast ta peab ehk paljudest asjadest vaikima.

Kreml on süüdistanud eestlasi rahvuslikkuse (nõukogude) puudumises. Ärahüppamine on muutnud aktuaalseks kunagise iseseisva riigi saatuse, mis liideti N. Liiduga 1940 N. Liidu ja Natsi-Saksamaa vahelise kokkuleppe alusel. Pärast II maailmasõda on massiliselt venelasi asunud Eestisse, arvatakse, et kolmandik riigi 1,5 miljonist elanikust on mitte-eestlased.

Toronto Star märgib põgenemisloo juurde, et eestlased olid oma asukoha tõttu ainsad nõukogude inimesed, kel oli võimalus jälgida Soome televisiooni kaudu Los Angelese olümpiamängusid vaatamata N. Liidu boikotile. Kuna see võimalus on hea Eesti põhjarannikul, siis sõitsid paljud sinna sündmuste paremaks jälgimiseks.

Samaaegselt teatavaks saanud eestlaste ärahüppamisele, põgenesid viis idaeurooplast Lääne-Saksamaale ja palusid poliitilist asüüli. Nende hulgas oli üks N. Liidu kodanik, kes põgenes Lääne-Saksamaale läbi Tshehhoslovakkia.

Iisrael lahkuvat Liibanonist?

JERUUSALEMM — Poliitiline torm puhkes Iisraelis rapordi üle, et armee plaanitseb üksuste välja toomist Liibanonist järgmise kuu alul. Iisraeli riiklik raadio ütles, et parempoolne hooldajavalitsus on andnud armeele plaani, kus on ettenähtud väljatõmbumine kuue nädala jooksul. Aga mõlemad, kaitseminister ja kaitseministeerium eitasid seda plaani.

Iisraeli sõjaväelistest allikaist Lõuna-Liibanonis räägiti Reuters'ile neist plaanidest, mille koostasid lõunas teeninud ohvitserid ja mis näeb ette Iisraeli vägede väljatõmbumise neljas astmes. Kuid Iisraeli okupatsiooniüksused jääksid kümnele strateegilisele positsioonile Vahemere tee ääres, nii et nende üksused võiksid aidata Iisraeli toetusel eksisteerivat Liibanoni armeed kui sellekohane vajadus tekiks.

Iisareli okupatsiooniüksused on viimasel ajal langenud pidevate peaaegu igapäevaste rünnakute alla järjest suurenevate kaotustega.

Iisraeli tööllspartei märkis oma hiljutises valimiskampaanias vägede kiire väljatõmbumise vajadust,

kuid likud väidab, et on vaja Iisraeli põhjapiiri tugevamat kindlustamist.

USA treenib Kuveitile lendureid

WASHINGTON — Pentagon ütles Kongressile, et nad tahavad treenida Kuveitile lendureid ja müüa osasid Hawk õhutõrje raketitidele, mida juba kasutatakse Jordaanias ja Egiptuses. Ingliskeelne lendurite treening 150-le sõdurile läheb Kuveitile maksma 78 miljonit dollarit.

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

VABA EESTLANE

VÄLJAANDJA: O/Ü Vaba Eestlane, 1955 Leslie St. Don Mills, Ont. M3B 2M3

TOIMETAJA: Hannes Oja

TOIMETUSE KOLLEEGIUM: Karl Arro, Heino Jõe, Olev Trass

TELEFONID: toimetus 444-4823, talitus (tellimised, kuulutused, ekspeditsioon) 444-4832

TELLIMISHINNAD Kanadas: aasta $51.—, poolaastas $28.— ja veerandaastas $15.—

TELLIMISHINNAD väljaspool Kanadat: aastas $65.—, poolaastas $35.— ja veerandaastas $18.—

Aadressi muudatus 70 c. — Üksiknumbri hind 70 c.

KUULUTUSTE HINNAD üks toll ühel veerul: kuulutuste küljel $4.75, tekstis $5.—, esiküljel $5.50

FREE ESTONIAN

Published by Free Estonian Publisher Ltd.
1955 Leslie St. Don Mills, Ont. M3B 2M3

Vaba Olümpiaadi korraldaja Torontos, leedulane dr. Rimas Petrauskas annab üle Torontost toodud olümpiatule Alfred Maasikale, kes võttis 1932. aastal Eesti nimel osa Los Angeleses peetavaist olümpiamängudest. Los Angelese Eesti Maja ees on vasakult Erika Anton, Viivi Piirisild, Alfred Maasik ja dr. Rimas Petrauskas. Teises reas on näha sportlasi, Heikki Tann Stokholmist Idla võimlejatega ja Balti Vabadusliidu esimees Valdis Pavlovskis. Foto: Avo Piirisild

Kommentaarid

Sageli me oleme pessimistid oma vabadusvõitluslike püüdlustega eesmärgile jõudmisel, mis nagu kuidagi pole lähemale saabunud. Puutudes kokku ühe Kesk-Euroopa rahva esindajaga, kellel on meile lähedased probleemid, imetleb ta eestlasi, nende oskust ja võimeid sellise ulatusega pidustuse korraldamiseks. Aga veelgi enam imetleb ta baltlaste vabadusvõitluste tulemusi, mis on jõudnud otse aktuaalsete päevauudistena USA jt. ajakirjandusse, kuid veelgi enam parlamentidesse, kus sellekohaseid otsuseid kuulutab välja suurima maailmariigi president, nagu on olnud viimasel kolmel aastal Balti Vabaduspäeva väljakuulutamine. Teistele rahvastele, kel on samased võitlusülesanded, näib otse uskumatuna, et baltlased on jõudnud selliste tulemusteni; aga suurimaks tulemuseks 40-aastasele välisvõitlusele on Eesti Vabariigi tunnustamine mitmete Lääne suurriikide poolt. Kesk-Euroopa rahva esindaja peab seda suureks baltlaste erisaavutuseks.

Me ise ei armasta hinnata, aga veelgi vähem toetada nende meeste tööd, kes selliste tulemuste taga on olnud, sest iseenesest poleks 40 aastat meie küsimus mitte aktuaalne olnud. See on nõudnud aastate jooksul ohvrimeelseid tegijaid ja teisi, kes oma majandusliku toetusega on loonud aluspinna, kus viljakat tööd on tehtud. See töö on nõudnud ennastsalgavat isamaa-armastust. Seda imetlevad need, kes tunnevad meie olukorda ja kel on samad eesmärgid. Miks me seda ise ei tee, see on veelgi enam imetletavam. .....

Teadmine Eesti vabadusnõude demonstratsioonist jõudis siiski kanadalasteni, mitte niivõrd Eestile õigusi nõudva proklamatsiooni sisuga ja vabadusnõudega, kui just momendiga, et eestlased andsid oma ülemaailmse sündmuse Kanada Progressiivsete Konservatiivide Partei juhile Brian Mulroneyle oma valimiskampaania avamiseks.

Nüüd imestatakse mitmel pool, kus eestlased kanadalastega kokku puutuvad, et miks eestlased korraldasid Mulroneyle sellise suurepärase sündmuse valimiskampaaniaks. Kanada ajalehed ju vabadusnõude demonstratsioonist peale mõnerealise sellekohase teate ei avaldanud, küll nimetati et Brian kasutas seda oma valimiskampaaniaks. Sellepärast küsivadki kanadalased, et kas kõik eestlased annavad nüüd oma hääle konservatiividele. Teised on aga imetlenud, et väike rahvas, kelle esimeseks sihiks on Eesti eest vabadusvõitluse pidamine, valis ühe partei oma püüdluste teostamiseks.

★

Väga pikk loetelu resolutsioone võeti vastu Rahvuskongressi lõpul, nagu on tavakohane olnud iga Ülemaailmsete Eesti Päevade puhul. Need on jäänud peaaegu samasõnalisteks, sest midagi meie eesmärkides ja vajadustes teha pole muutunud, midagi pole neist tehtud. Sellepärast tekibki mõte pärast pikka rida soovide ja kohustuste lugemist, et tuleks lisada neile veel üks punkt: hakakem kord ometi eelmisi resolutsioone täitma!

H

Inglismaa võitleb ametiühingutega

Inglismaal algasid tööliskonfliktid, kui riik otsustas sulgeda paarkümmend mittetasuvat kaevandust. See samm puudutas ainult 20.000 töölist, kuid teiste kaevurite sümpaatiastreigid ja muude ametiühingute toetused, muutsid selle kogu riiki haaravaks tööseisakuks. Sel on olnud vägivaldne ilme, kus 21-e nädala jooksul on olnud 5044 arreteerimist, vigastatute arv on 778, kaasaarvatud 581 politseinikku.

Inglise kaevandustööliste streiki peetakse üheks riigile kallimaks läinud tööliskonfliktiks. Valitsus on öelnud, et 21-nädalane streik on lisanud peagu 700 miljonit dollarit Inglismaa avalikele kulutustele, kaasaarvatud laekumata maksud ja kindlustuspanused streikivailt kaevureilt. Mõned vaatlejad ütlevad, et streigikahju on siiski palju suurem, tõusvat kahe miljardi dollari lähedale.

Kuid Inglise valitsus polevat üldse mures olukorra pärast ja peaminister Margaret Thatcher on lubanud jääda oma seisukohtade juurde. Inglise riigipanga kantsler Nigel Lawsen ütles parlamendis, et isegi kitsastel finantsilistel termineid see on riigile kasulik investeering. Selline külm hinnang, et valitsus näeb streigis kasu, mis on paralüseerinud riiki viimasel viiel kuul, on tõstnud eesriide tõelistelt konflikti põhjustelt.

Kugi vähem kui 70% Inglismaa 216.000 kaevurist hakkasid streikima, on konflikt muutunud võitluseks, mille eesmärgiks on „inglise ametiühingu liikumise tuleviku lõpetamine". Kuna inglise ametiühingu võim on piiranud inglise poliitilist elu, siis peaminister Thatcher olevat valmis riskeerima oma riigi majandusliku heaoluga selles võitluses. Tulemuseks on, et raskusis oleva inglise majanduselu parandamine tuleb edasi lükata.

Riigis on üle kolme miljoni töötu, mis on 12,9% tööliskonnast ja üks maailma tööstusriikide kõrgeim. Kõrge töötus oli tekkinud riigi range rahanduspoliitika tulemusena, mis oli mõeldud inflatsiooni ja tööstuse ebaefektiivsuse vähendamiseks. Käesoleva aasta alguses oli inflatsioon viidud 4,5%-le. .....

Kriitikud on öelnud, et valitsus on võtnud rahva jõukuse „pantvangiks" oma erakättemaksu pärast ametiühingute vastu. Rahvusliku Kaevandustööliste Ametiühingu president Arthur Scargill on võtnud omaks, et küsimuses on spetsiaalprobleem, mis tekkis streigi alustamisega, kusjuures valitsuse esialgne plaan paarikümne kaevanduse sulgemiseks on saanud teisejärgulise tähtsuse poliitilises võitluses „thatcherismiga", kuna see olevat võitlus kapitalistliku süsteemi vastu ja sel juhul on ainult üks asi teha: deklareerida sõda sellise võimu vastu, maailmasõda seaduste vastu, mis tahavad ametiühingult võtta nende õigused.

Inglise kaevurite probleem olevat sama üle maailma. See olevat võitlus kapitalistliku korra vastu, millises „sõjas" on Inglismaal olnud juba kaotusi ja vigastatuid. Kuid Scargilli demagoogiline agitatsioon on loonud inglise tööliskonnas, kus produktiivsemais kaevandusis olevad töölised on jätkanud tööd, olukorra, et nad tunnevad end olevat kodusõjas streikivate ametiühingutega, millega ametiühingute solidaarsus on saanud suure hoobi. Selles ametiühingute sisesõjas on teistele ametiühingute liikmeile tekitatud materiaalset kahju vähemalt miljonite dollarite väärtuses.

Kui suured on valitsuse väljavaated ametiühingute piiride kitsendamiseks ja võimu vähendamiseks, seda peaks näitama lähem tulevik. Streikijaile saadeti veoautotäied toiduabi, kuid see solidaarsuse märk on ikkagi ühekordne.

Inglismaa on oma agressiivseid ametiühingute juhte sageli eksporteerinud ka Kanadasse, kus nad on saanud tuntuiks suurte streikide korraldajaina, eriti postiteenistujate ametiühingus.

HA

Vajame uusi ideid vabadusvõitluseks

Ühendatud Balti-Ameerika Komitee esimehe Mäido Kari kõne Rahvuskongressil

2.

Balti Vabaduspäeva idee baseerub teist liiki resolutsioonile, mida Kongress soovitas pärast vastuvõtmist proklameerida. Sellel resolutsioonil ja proklamatsioonil on suur tähtsus, kuna häirib eriti N. Liitu. Kahjuks ei ole selle päeva tähistamine balti rahvusgruppide hulgas hoogu võtnud ja oleme sellega kaotanud ühe parema võimaluse meie probleemide laiemate rahvahulkade ette toomiseks.

Balti Vabaduspäeva tuleb proklameerida igal aastal uuesti, mis nõuab vastavatelt balti organisatsioonidelt suuri pingutusi ja ettevalmistustööd.

Rootsis ilmuvas eesti ajalehes „Teataja" toodud informatsioon, et Balti Vabaduspäev on alaline igaaastane kindel tähtpäev ning et selle tähistamine on kohustuslik kõigile valitsusasutustele, ei vasta tõele.

KUIDAS LAHENES VALISESINDUSTE KÜSIMUS

Mäido Kari tõi huvitavaid andmeid ka Eesti Vabariigi konsulaadi ja teiste Balti riikide esinduste personali uuendamise kohta New Yorgis ja Washingtonis. Ta ütles, et see probleem oli juba aastaid päevakorral, kuna kardeti, et Balti riikide kutseliste diplomaatide väljalangemise korral võib Ühendriikide valitsus äkki muuta oma senist hoiakut ja anda tunnustuse Balti riikide annektsioonile.

Küsimust ei tõstnud üles balti diplomaadid, vaid leedu organisatsioonid, kes ei olnud mures mitte ainult rivist väljalangevatele diplomaatidele järglaste nimetamise vaid ka Leedu Vabariigi kullatagavarade lõppemise pärast. Kuna küsimuse otsustajaks ei olnud Kongress, vaid Ühendriikide valitsus, siis pöörduti välisministeeriumi poole.

Asja etteotsa astus Ühendatud Balti-Ameerika Komitee ning president Carteri valitsemise ajal jõuti nii kaugele, et presidendi nõuandja etniliste gruppide alal, dr. Laello tegi teatavaks lahenduse leidmise Balti riikide esindajate küsimuses. Tänapäevani ei ole siiski selged selle lahenduse üksikasjad, kuid tõenäoliselt olid siin kaaluvateks küsimusteks leedu saatkonna majandamine ja balti kulla kasutamine.

Lõpptulemusena kindlustati balti diplomaatliste esinduste jätkuv tegevus Ühendriikides, millise poliitika kinnitas ka president Reagani valitsus.

Esimene diplomaatiline esindaja, kes selle uue vormeli põhjal ametisse nimetati, oli New Yorgis Eesti Vabariigi konsuliks nimetatud dr. Aarand Roos. Mäido Kari hinnangul on see lahendus üheks tähtsamaks saavutuseks meie vabadusvõitluse alal, kuid samal ajal peab ta vajalikuks hoiatada, et meie peame erakordselt valvel olema selle poliitika jatkamises.

VABADUSVÕITLUSE KESKUS JÄÄB USA-sse

Tõstnud esile Ühendatud Balti-Ameerika Komitee kiiduväärset algatust täisajalise palgalise koha loomiseks oma büroos ning suvestipendiumi andmist ühele eesti noorele selles büroos töötamiseks, millist võimalust on kasutanud juba viis noort, peatus Mäido Kari tulevikuplaanide juures.

Ta mainis, et eestlaskonna vabadusvõitluse tsentrum jääb paratamatult Ühendriikidesse, kusjuures me peame aga oma vabadusvõitluslikku tegevust kohandama olukordadele.

Ta toonitas, et meil on juba kahele generatsioonile ulatuv järelkasv väljaspool kodumaad sündinud isikutest, kes on paremini varustatud suundade analüüsimiseks ning kes panevad rohkem rõhku praktilistele kui emotsionaalsetele seisukohtadele. Nooremate akadeemikute kaasabil on võimalik teha kaugeleulatuvamaid plaane kui Euroopa küsimus hakkab lahenema nii majanduslikul kui ka poliitilisel pinnal. Referent oli veendunud, et suurriigid leiavad järgmise 10—20-aasta jooksul praktilise kooselu mooduse ja teevad seda ilma sõjata.

See aga ei tähenda ideoloogilise sõja lõppemist, mis võib muutuda isegi intensiivsemaks.

Kui N. Liidu ja Ühendriikide vahel on likvideeritud aatomisõja oht, siis hakkab Mäido Kari arvates mõranema sideaine, mis nõukogude süsteemi poliitiliselt koos hoiab.

Referendi hinnangul peab tulevikus meie vabadusvõitluse planeerijaks ja kavandajaks olema Ülemaailmne Eesti Kesknõukogu, mille liikmeskonda tuleb täiendada isikutega, kellel on eriteadmised poliitilisel, majanduslikul ja juriidilisel alal. Tuleks korraldada igal aastal keskorganisatsioonide esimeeste vahelisi nõupidamisi, ellu kutsuda ja välja arendada Euroopa büroo ja võtta eesmärgiks meie vabadusvõitluseks ühe miljoni dollarilise fondi kogumine. Mäido Kari arvates on need ettepanekud minimaalsed meie rahvusliku vabadusvõitluse edukaks jätkamiseks.

Veeõnnetusi lastega kodumaal

Kodumaal on juuli keskpaigani ränk õnnetus tabanud 17 perekonda, kus lapsed kas omapead või hooletu valve all olles on uppunud.

8-aastane poiss purjetas omavanuse kaaslasega autokummiga tiigil, mõlemad libisesid vette, üks ujus kaldale, teine ei osanud ujuda ja uppus.

Kaks poissi, 8- ja 10-aastane, supplesid mudase põhjaga tiigil, pritsides teineteist veega ja vajutasid vee alla. Hullamishoos sattusid nad sinna, kus vesi sügav, väsisid ja tahtsid jalgu põhja toetada, kuid vesi ulatus üle pea. Mõlemad uppusid.

Kolm last, 6-aastane tüdruk, 8- ja 10-aastane poiss kukkusid talvel lumega kaetud settekaevu ja uppusid.

Poolteise- ja kaheaastane poiss uppusid koduõues olevasse ilutiiki.

6- ja 7-aastased vennaksed läksid tuletõrjetiiki end pesema. Ilmselt sattus üks ohtu ja viis kaasa ka teise.

2-aastane tüdruk uppus seafarmi virtsahoidlasse.

Kuid seda nimekirja võidavat veelgi pikendada lootuses, et mõnigi lapsevanem valvsamaks muutuks ja mõnigi traagiline õnnetus ära jääks.

Samal ajavahemikul on vetelpäästjad uppumissurmast päästnud 32 last, neist 3 on taaselustatud kliinilisest surmast. Kümmekond last on päästnud õnnetuse juhuslikud nägijad ja ühiskondlikud vetelpäästjad. ....

„1944. aasta"

Aasta tagasi ilmus „Vaba Eestlases" joonealusena Eestist Torontosse jõudnud käsikiri, milles vaadeldakse sealpoolse noorema generatsiooni ajaloolase silmadega 1944. aasta sündmusi; need näevad eesti sõdurite võitlusi kodumaa ametlikest ajaloolastest erinevalt, aga selle tõttu pole sellisel käsikirjal ilmumisvõimalusi. „Vaba Eestlane" avaldas selle, kuna see kirjeldab mõndagi, mida väliseestlasist ajaloolased polnud andmete puudusel teadnud.

Eestis on olnud teatud lahkhelisid nende sündmuste kirjeldamisel, kus üheks selliseks tüliõunaks on olnud Saksa sõjaväes teeninud eestlaste löögijõu hindamine. Eesti autorid püüavad juba eos tõrjuda süüdistusi eestlaste fashistideks pidamise kohta ning peavad neid „sunniviisil mobiliseerituiks" ja löögivõimet madalaks. Vene autorid kujutavad neid seevastu täielike kõrilõikajate ja eriti ohtlike vastastena. Lisamaterjali on saadud üksikuist arhiividokumentidest ja isiklikult osalenute mälestusist.

Sõjasündmustest, millest just praegu möödub 40 aastat, antakse peale taustakirjelduse konkreetsemaid sündmusi. 1944. aasta sündmused leiavad käsitlemist kahes osas, Narva ja Tartu rinnete tegevusena, kuni lõpuks öeldakse, et 1944. aasta on sama uhkeks momendiks Eesti ajaloos nagu on Eesti Vabadussõda. Uhkust saab tunda just põhjusel, et eesti rahvas võitles oma vabaduse eest, et ta ei loovutanud oma kodumaad võitluseta vaenlasele, et ta näitas kuidas peab kodumaad armastama ja tema eest võitlema.

Sellise kreedoga on lühem ülevaade kirjutatud, et see võiks käest-kätte liikudes eesti noortele anda neid teadmisi eesti ajaloost, mida nende eest varjatakse ajaloovõltsijate poolt.

Vastavalt paljudele soovijaile lasi VE selle raamatuna trükkida, et see võiks levida ka väljaspoole „Vaba Eestlase" lugejaskonda. 44-leheküljeline raamat on saadaval VE talituses hinnaga $3.00 pluss 70 ¢ saatekulu.

Tähistades meie viimaste tõeliste võitluste 40-ndat aastapäeva ja meenutades neid, kes kodumaa kaitsel langesid, on sobivaks meenutada seda kõike lugedes kokkuvõtlikult kirjutatud sündmuste ülevaadet.

USA-st võitluslennukeid Iraanile

LONDON — USA saadab Iraanile Türgi vahendusel 25 moodsaimat võitluslennukit. Lloyds Insurance Londonis poole on pöördutud F-5 võitluslennukite kindlustamiseks teel Türgisse, kuid mitmest allikast saadud andmed viitavat, et lennukite lõplik sihtpunkt on Iraan. USA olevat mures, et Iraan võiks olla selles pikaajalises sõjas Iraagiga kaotuse poolel ja uute võitluslennukite saatmine võivat olla moraalseks süstiks.

Teised lehed:

Eestlased on elav ajaloo õppetund

Toronto päevaleht Toronto Star avaldas kolmapäeva, 8. augusti numbris pikema dr. A. Kõresaare lugejakirja „Estonians are a living history lesson" koos suurema fotoga Ontario Place'is toimunud avatseremooniast, kus esireas rahvarõivas naislauljad.

„Mis tähendavad eestlased Kanada kontekstis?" küsib A. Kõresaar. „Me pole mitte ainult üks hea küsimus tavalises päritelus. Me oleme elav ajaloo õppetund meie kaaskanadalasile, mida nad on kehvasti õppinud.

12. juulil, kui osa nädalapikkusest Ülemaailmseist Eesti Päevadest Torontos, oli ka rahulik demonstratsioon ligemale 20000 osavõtjaga. Seda käsitleti teie ajalehes kui

(Järg lk. 8)

VALVEARST NÄDALALÕPUL

18. ja 19. augustil
dr. T. Maimets, tel. 469-1322

25. ja 26. augustil
dr. M. Leesment, tel. 481-6834

Läti punasuurusi trellide taha

Okup. Lätis ilmuv „Sovetskaja Latvija" kirjutab, et möödunud aastal on okup. Läti komparteist välja heidetud üle saja vastutava „töötaja" kuritarviduste pärast, milles kasutatud teenistuses saavutatud positsiooni. Leht teatab, et altkäemaksu võtmine ja teised kuritarvidused avastati partei hierarhia mitmel pinnal, siis teenindamises, ehitusaladel, kergetööstuses jne. Kriminaalvastutusele on võetud riigivarade raiskamise ja muudlaadi kuritegude pärast 266 isikut.

Samalaadsed lood ühes karistustega olid päevakorral Uzbekistanis. Moldaavias tagandati kohalt oma kohustusis lubamatult käitunud liha ja piimatööstuse minister.

Nii käib see kogu Venemaal. Harva kui juhtub karistamisi võimu taustal toimunud kuritegude pärast. KGB osas ei juhtu seda üldse, kuigi see organ on kogu ulatuses kuritegevuslik.

VES

Grenadalasi kohtu all

Üks Grenada kohtunik on öelnud, et 19 endist valitsuse ja armee ametnikku tuleb anda kohtu alla Grenada peaministri Maurice Bishopi ja tema seitsme toetaja mõrvamise pärast möödunud aasta 19. oktoobril. Samal ajal tahetakse kohtu alla anda endise peaministri abi Bernard Coard, tema abikaasa Phyllis, ministriabi Bishopi valitsuses ja kindral Hudson Austi, Grenada armee ülemjuhataja.

Venelased ehitavad oma suurimat sõjalaeva

LONDON — Inglismaal ilmuv ajakiri „Jane's Defence Weekly" avaldas satelliidilt tehtud fotosid, mis näitasid ehitusel olevat suurt lennukitekandjat N Liidu dokis Musta mere ääres. Lennukitekandja on mõeldud tasakaaluks Lääne sõjalisele liidule. Salaluure andmeist on teada, et laev tuleb kaks korda nii suur, kui suurim laev N. Liidu sõjalaevastikus, 75.000 tonni suurune. Laev jõudvat aktiivsesse tegevusse 1994. ....

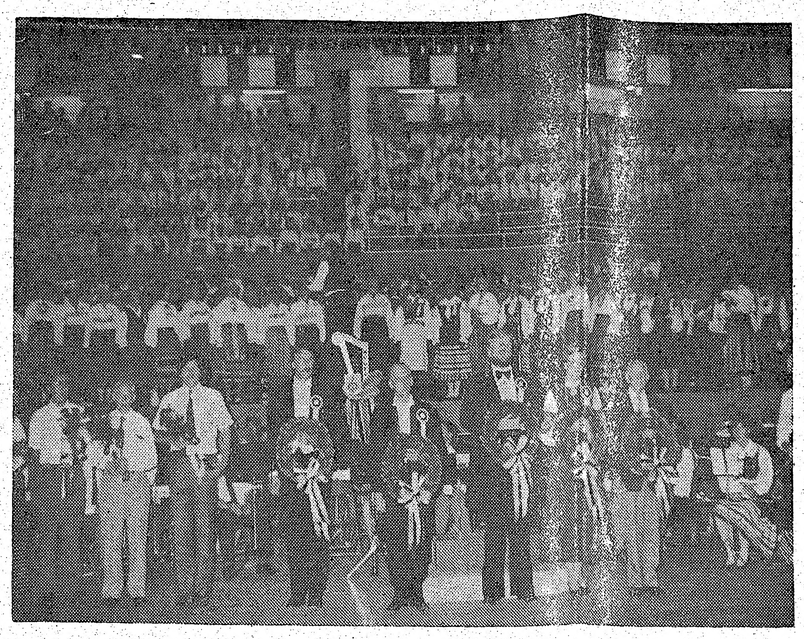

ESTO-84 laulupeo lõpul tänati koorijuhte loorberipärgadega. Pildil keskel koorijuhid, vasakult E. Veski, U. Kook, C. Kipper, Asta Ballstadt ja G. Iltal, kuna dr. Roman Toi juhatab samal ajal üldkoori.
Foto: Tommy Tomson

ESTO oli järjekordne suursaavutus

Ei ole midagi maailmas, mida ei saaks paremini teha — Jutuajamine ESTO-84 Rootsi Komitee esimehe Sven Tillu Hansoniga

ESTO-84 on lõppenud ja muljed suurürituses hakkavad kristalliseeruma. Tänapäeva elutempo ja sündmuste areng on aga sedavõrd kiire, et pole kuid ega aastaid aega mõtisklemiseks, tagasivaateks ja hinnangute tegemiseks. ESTO-84 võtmemees Rootsist — Sven Tillu Hanson — on pärast tuhandete kilomeetrite pikkust matka Ameerika mandril jälle jõudnud Torontosse, et siit tagasi lennata koju. Eile Seattles, homme Stokholmis, aga vahepeal vestleme ESTO muljetest.

Sven Hanson on paras mees suurürituse hindamiseks. Ta on ESTO-84 Rootsi Komitee esimees, juhtiv tegelane kümmekonnas eesti organisatsioonis, osa võtnud kõikidest ESTO-dest ja skaudinooruse maailmalaagritest ning üks aktiivsemaid eesti mehi maailma mõõdus. Kui sellele veel lisada pingeline kutsetöö ja aktiivsus Rootsi armee reserv-ohvitserina, siis tuleb kokkuvõttes ütelda, et niisugust meest ei saa tegelikult ollagi. Aga on ja ta pajatab:

„ESTO-84 oli ju asjaarmastajate tehtud. Seda ei korraldanud professionaalsed palgalised, kes iga päev tegelevad suurüritustega. Nii tuleb seda ka hinnata ja suures laastus oli kõik hästi tehtud.

Maailmas pole aga midagi, mida ei saaks paremini teha. Meil on tendents, et eesti asjad on „pühad", mida ei tohi kritiseerida. Positiivne kriitika on siiski vajalik, kui tahame oma tegevust näha õiges valguses ja tulevikus asju paremini teha.

Igal osalisel jäid ESTO-st oma muljed ja mina räägin omi . . ."

Esto Visiooni võimlemise osa oli okei, arvab küsitletav. Ta pole aga rahul rahvatantsu osaga, mida taheti teha „liiga hästi". Lihtsamalt oleks saavutatud hoopis suuremat ilu ja inimesed alumistel istmetel oleksid seda siis ka nautida saanud. Punase valguse juhtimine rahvatantsijatele oli äärmiselt elementaarne viga ja surmas meie rahvariietes domineeriva punase värvi täielikult. Sõna „visioon" ei ole mitte ainult ilus häälitsus, vaid sellel on ka oma tähendus. Kas me saavutasime visiooni?

Rahvapidu oli mulle ESTO meeldivaim osa, kinnitab Sven Hanson.

Millegipärast tekkis tunne, nagu oleksid terve maailma eestlased seal tõepoolest kokkusaamas.

Tuhandeid tuttavaid, kellega ei saanud küll pikemalt kõneleda, kuid kellega sai vahetada mõne hea sõna, suruda kätt ja tunda haaravat ühistunnet.

ESTO nädalale kuhjatud ürituste hulk ületas mitmekordselt inimlike võimete piirid. Lisaks kavas näidatud üritustele toimus veel paljusid väiksemate gruppide kokkusaamisi. Inimene saab aga korraga olla ainult ühes kohas. Ajalise kokkusattuvuse tõttu paljudest üritustest loobumine jätab rahuldamatuse tunde. Vahest pannakse koguni pahaks, et näe — meie kogunemisele ei olnud tal aega tulla . . . ESTO korraldajad ei saanud selle juures loomulikult midagi parata.

Kõikide ürituste alguse hilinemine — enamasti veerand kuni pool tundi — oli Rootsi eestlastele väga võõras,

kuna me oleme sellest traditsioonilisest eesti „küla kombest" ammu lahti saanud. Tõsi — külapeod kodumaal algasid vahest hilinedes tunde, kuid see pole traditsioon, mida maksaks kalliks pidada.

Alguse hilinemine, ürituse venimine — ja kogu päevane kava oligi segi löödud!

Samuti võõras oli Vabadusmarsi lõpp uue raekoja väljakul. Selle kavandajad pidanuks teadma, et teiste maade eestlastele ei paku mingit huvi kanada karjääripoliitikute valimiskõned. Kui eestlased üle maailma kokku tulevad, siis on Eesti vabadustaotlus vaieldamatu number üks, mille kõrval muutuvad tühiseks kõik Ontario 200-, Toronto 150-aastased juubelid ja Kanada sisepoliitika. Korraldajad arvatavasti lootsid, et nende juubelite ja sisepoliitikaga saavutame oma asjale rohkem tähelepanu. Tulemus oli vastupidine, sest Mulroney valimiskampaania alguse TV-pildi tagant vilkunud sini-must-valged värvid ei olnud mingi Eesti propaganda. Meie tahtsime oma noorusele näidata, kui tähtis on „eesti asi" ja näitasime selle asemel kui tühine see on. See ei ole kolkapatriotism, kuid Stokholmi ESTO-l saavutasime Eesti välisvõitluse seisukohalt tublisti rohkem.

Globaalne näitus oli suurepärane, kuigi mõneti tasakaalust väljas.

See täitis siiski mõnegi lünga ja kahju nendest, kes aega ei saanud seda külastada.

Ajapuudusel jäid ju tagaplaanile peamiselt need üritused, kus tegelasi ja liikumist ei olnud.

Ma loodan, et skautlike noorte maailmalaager andis noortele seda, mida nad lootsid — kokku saada ülemaailmselt; näha kui palju on eesti gaide ja skaute; tunda, et üle maailma kokku tulles on eesti keel meie ainus ühine kommunikatsioonivahend jne. Vanemate juhtide huvi niisuguste kogunemiste vastu väheneb märgatavalt ja noored ilma vanemate vastutajateta ei saa tulevikus välislaagritesse sõita. Kõik juhid tulevad noortega kaasa oma kulu ja kirjadega ning see on päris suur summa. Kuigi Kotkajärve on väga kena ja seal on alati midagi uut vaadata, ei ole siiski põhjust teatud aastate järele ikka jälle veeta puhkusnädal Kotkajärve metsas.

Noorte ja kogemusteta juhtide rakendamine laagris on kasvatuslikult vajalik, kuid välismaalt tulnud ja raha kulutanud noorte kasutamine selle treeningu läbiviimisel ei ole ka päris õige.

Isiklikult arvan, et maailmalaagrite esimene ülesanne on noortele võimaldada koos-olemist ja igasugune laagriehituste püstitamine, skauditreening ning pingutav ja vahest ebameeldiv maastikutegevus jäägu sel puhul tagaplaanile.

Igal maal ja vahest isegi igas noorteüksuses on omad kasvatuslikud erinevused ja harrastused, mida teised ei pruugi mitte samasuguse huviga võtta.

Tänades Tillut mõnusa jutu eest, lisab ta veel, et probleemid ja mured ühenduses niisuguse suurürituse on talle hästi tuttavad. Ei ole kerge leida tahtelisi inimesi ega ole kerge kohustada neid oma vabast ajast pingutama. Sellepärast tuleb tegijaid hinnata ja ta palub neile edasi anda omapoolse siira tänu.

Heino Jõe

ESTO nädal — uus leheküla võimlemises

Esmakordselt võimlemine kui lavastus

Reedel, 13. juulil Maple Leaf Gardenis pakuti publikule lavastus „Meri". Lavastus ja koreograafia Evelyn Koobilt. Mere loomingu algtaktiks oli udust kerkivate võimlejate varjud. Liikumise dünaamiline väljendus avardus; võisid tunda rahulikust veest rahutusele ruttamist. Liikumine oli sobivalt seatud Armas Maiste kergelt dzhässlikule muusikale. Valgus kasvas lavastuses hämarikust aovalguseni.

Selline liikumisvorm vajab tundide viisi harjutamist ja viimistlemist. Ja selles lavastuses osalesidki peamiselt juunioride ja seenioride valikrühmad, kes esitasid liikumise kvaliteeti ja tehnikat. Massirutiinides, millest üldvõimlejad Kanadast, Ameerikast ja Austraaliast osa võtsid, anti edasi tugeva mere erituide tunnetus.

Massiliikumine esitas vee lainetamist, luues tuule ja tormi meeleolu. Rohelised dressid toonitasid vee sügavust, valgete pallide mäng omakorda valgeid laineteharju.

Solistid tekitasid meeleolu üksikute tuuleiilidena, kerkides esile nii vaiksel kui ka rahutul merel.

Sajad võimlejad liikusid fosforlintidega edasi-tagasi üle terve Maple Leaf Garden'i lava, luues meeleolu öisest tormisest merest. Merehaldjad, keda kehastasid Idla-tütarlapsed ja endised Kalev Estienne tütarlapsed, sümboliseerisid mere helduse ja hävingu jõudu. Õdede Laikveede häälutamine dzhässmuusikale soodustas lavastuse õnnestumist. Tütarlapsed valgetes dressides ja seelikutes moodustasid keerulisi formatsioone laval, põimides kolmikutest diagonaale, väikseid ja suuri sööre. Tormimõllust ja rahutusest oli langus mere majesteetlikule rahule, mis väljendus sini-must-valgete sallide kurblikus mängus. Sini-must-valge peab olema vaba — nagu meri.

Iga suurlavastuse läbiviimisel tekib pahatihti viperusi ja ettenähtamatuid tõkkeid, mis hädaohustavad lavastuse sajaprotsendilist õnnestumist.

Nagu näiteks orkaane matkivad hääled, äikesemürinad ja teised kõlaefektid jäid ära Maple Leaf Garden'i valjuhääldajate süsteemis tekkinud rikke tõttu.

Samuti tekkis ajaline konflikt võimlemise peaproovi ja paraadi vahel, milletõttu pidid võimlejad publiku ette ilmuma peaproovita, lootes parimale kordaminekule.

Sellest hoolimata sai lavastus „Meri" palju vaheaplause ning tormiline lõppaplaus andis tunnustuse lavastusele ja selles rakendatud noortele.

Anu Ewen Randlepp
Physical Education

Eestlased on . . .

(Algus lk. 2)

ainult värviküllast tausta Brian Mulroney valimiskampaania avakõnele. Käsitledes seda selliselt te tegite oma lugejaskonnale karuteene. Sel päeval, eesti soost kanadalased üheskoos oma sõprade ja sugulastega igalt poolt vabast maailmast marssisid Queen's Park'ist piki Yonge St. Raekoja juurde. See kogemus oli kibemagus meile; magus sellest, milles me tundsime solidaarsust, rahuldustunnet säilitamaks oma keelt ja kultuuri võimatute mõjude kiuste ja rõõm, et me elame maal, mis lubab meile vabadust rahvakogumisteks ja väljendusvabaduseks, ja kibedaks kogemuseks, et meie sõpradel ja sugulastel, kes veel elavad Eestis, on see kõik keelatud pärast illegaalset okupatsiooni N. Liidu poolt 1944.

Vaatamata meie väikesele arvule, meil on kohane läkitus meie kaaskanadalasile, neile, kes on õnnelikud olnud alalist vabadust nautides koos oma vanematega. Mõtelge meile, meie sugulased kas on surnud või kinni jäänud raudeesriide taha. Pidage meeles, et vabadus nõuab alalist valvelolekut ja kaob suuremate võimude väärtarvituse tõttu, mis on vabale kodanikule ähvarduseks.

Mikspärast sellekohast väljendust 20000 inimese poolt Nathan Philips väljakul meedia poolt ignoreeriti on mõneti mõistatuslik."

Toronto Eesti Ühispank
958 Broadview Ave. Toronto, Ont. M4K 2R6
Ühenduses on jõud!

SOODSAD LAENUD KAASMAALASTELE

Informatsiooniks helistada: 465-4659

Uus omanik — eestlane
MAISON SUISSE RESTAURANT & DINING ROOM
Alkohol
513 Bloor St. W. — Tel. 532-3664
„FONDUE" ja EUROOPA TOITUDE SPETSIALIST
Avatud 7 päeva nädalas kella 5 p.l.—1 öösel
Omanik H. NURMEOTS

S. Hoppe Cleaning & Building Care Ltd.
Puhastan keemiliselt vaipu, mööblit ja akende pesemine.
Sõõgituba, elutuba ja koridor $59.95
SAMUEL HOPPE
Äris: tel. 686-4030 Kodus: tel. 686-4395

VABA EESTLANE
kaks korda nädalas

	Maksab Kanadas:	Väljaspool Kanadat:
Aastas	$51.—	$65.—
Poolaastas	$28.—	$35.—
Veerandaastas	$15.—	$18.—

KIRIPOSTIGA + SAATEKULU

	Kanadas:		Väljaspool Kanadat:
aastas	$56.—	+ $42.—	= $47.—
poolaastas	$30.—	+ $21.—	= $24.—
veerandaastas	$16.—	+ $10.50	= $12.—

VÄLJASPOOL KANADAT ja USA-di:
LENNUPOSTIGA aastas $129.—, poolaastas $67.— ja veerandaastas $35.

Aadressi muudatus 70 centi. Üksiknumbri hind 70 centi
USA aadressidele „ZIP CODE"
Kanada aadressidele palume märkida „POSTAL CODE" ja
Pangatshekk või rahakaart kirjutada Free Estonian Publishers nimele.

Tellimine saata:
VABA EESTLANE
1955 Leslie St., Don Mills, Ont. M3B 2M3

Palun mulle saata VABA EESTLANE aastaks / poolaastaks / veerandaastaks — tavalise / kiripostiga alates .... 19..... Tellimise katteks lisan $..... siinjuures raha / tshekiga / rahakaardiga. (Raha saata ainult tähtkirjas).
Nimi .....
Aadress .....
.....
.....
.....

Äkilise surma läbi lahkunud armast õepoega

UNO MULDMAA'd

sündinud 11. oktoobril 1929 Kullengal
surnud 12. juulil 1984 Tallinnas

mälestavad sügavas leinas

ITTI KASS abikaasaga Torontos
ABIKAASA poja AINIGA Tallinnas
SUGULASED Kodu-Eestis

Puhka rahus!
Unustamatuks jäävad
Sinust mälestused.

Armast onutütart

ANNA VANASELJA't

mälestavad

VOLDEMAR perekonnaga
ENDEL
THOMAS ja MARIS ANNE

Head sõpra ja mõttekaaslast

VANDE-ADV.

JUHAN KOHJUS't

mälestavad leinas

HANS MERET
RALF VIKSTEN

Armast

ARNOLD KRIISA't

mälestab

LEIDA SINISALU

Kurbuses mälestame

ARNOLD KRIISA't

E. RUUSAUK
J. URM

Lugupeetud ja armast klubiliiget

ARNOLD KRIISA't

mälestab leinas

EESTI PENSIONÄRIDE KLUBI TORONTOS

Eestlaste poolt eelistatud ja traditsiooniliseks kujunenud

MATUSEMAJA

Matusemaja on üle 115. aasta teeninud Metropolitan Torontot sama perekonna poolt väljakujunenud traditsioonidega. Moderniseeritud avarad ruumid, kvalifitseeritud personal ja küllaldaselt parkimiseruumi.

Väärikas teenimine

ROSAR-MORRISON FUNERAL HOMES LTD.

T. L. MORRISON — Funeral Director

467 Sherbourne St., Toronto, Ont. M4X 1K5
Telefon 924-1468

PERL CHAPEL 2100 Hurontario St., 279-7653

RONCESVALLES CHAPEL 436 Roncesvalles Ave. 533-7954

YORK CHAPEL 2357 Bloor St. W. 767-3153

Turner & Porter FUNERAL DIRECTORS LIMITED

Off-the-Street Parking at all Chapels.

Meeldiv, väärikas ja individuaalset täheiepanu osutav teenimine. Oma parkimisplatsid kõikide matusemajade juures.

Pärast ordinatsiooni talitust jagasid armulauda Ülo Saar ja Olvi Pint, keda näeme Peetri kiriku altaril koos neid õnnistanud kirikujuhtidega. Vasakult praost Andres Taul, diakon-õpetaja Ülo Saar, piiskop K. Raudsepp, peapiiskop K. Veem, diakon-õpetaja Olvi Pint ja praost-emeeritud dr. Jaak Taul.

Foto: Vaba Eestlane

Armast sugulast ja head sõpra

ARTUR VUHT'i

mälestavad

META WAHTRA
LEMBIT PUUSEPP
ELMAR SILM
ASTRA KARRO
KATARIINA KÜNG
KONSTANTIN KÜNG abikaasaga
ALEKSEI KÜNG abikaasaga
ARTUR JÄRVISTE abikaasaga

Lugupeetud ja armast klubiliiget

AIDE NÜÜD'i

mälestab leinas

EESTI PENSIONÄRIDE KLUBI TORONTOS

Mälestame

ARTUR VUHT'i

ja avaldame südamlikku kaastunnet abikaasale

Puhka rahus võõramaa mullas!

ALMA ja ANTON ALANGO
AUGUST ja MAIMO

GARDENIA
FLOWERS & GIFTS

362 Danforth Ave.
Toronto, Ont.
M4K 1N8

Tel. 466-1951 või 466-1502

Värsked ja esmaklassilised lilled igaks sündmuseks.
Kunstkäsitöid kinkideks: ehted, merevaik, nahatööd, puunikerdused, keraamika.
Räägitakse eesti, läti ja inglise keelt.

Ari avatud juunis, juulis, augustis:
esmasp.-reedeni 8.30-5, laup. 8.30-3

Leinateateid

New Mexicos Rosvellis suri 3. aprillil Martha Marnot, neiuna Kure.

Tartus suri aprillikuus Voldemar Sõrra.

Tallinnas suri 2. jaanuaril arhitekt Lorenz Haljak, sündinud 8. aprillil 1914 Riias.

USA-s Oakwood Hillsis suri 8. aprillil August Võhma, sündinud 24. detsembril 1912 Sondas.

USA-s Lakewoodis suri 27. märtsil Konstantin Ränk, sündinud 3. septembril 1912 Eestis.

USA-s suri 15. aprillil Arne Mägi, sündinud 12. novembril 1948.

Jumalateenistused Jõekääru lastesuvekodus

Teine nädal lõppes Jõekääru lastesuvekodus spordivõistluse tähe all, kolmas nädal algas jumalateenistuse ja laste ettekannetega. Jõekäärul pannakse suurt rõhku kristlikule kasvatusele. Igal pühapäeval toimub Jõekäärul jumalateenistus, kus teenivad eesti koguduste vaimulikud.

Teisel pühapäeval teenis praost E. Lepik, kes oma vaimuliku kõne aluseks oli valinud Matteuse ev. 7: 7—13: „Paluge, siis peab teile antama; otsige siis peate teie leidma". Õpetaja rääkis lastele peamiselt sõprusest arusaadavalt ja uskuma panevalt. Ta rääkis vihameestest, kes teineteist ei sallinud, kuid said sõpradeks peale selle, kui üks teise uppumisest päästis. Edasi rääkis ta väga põneva loo metsavenna päevilt Riisipere metsates 43 a. tagasi, kus vanad vihamehed kohtusid ja ühise saatuse tõttu lahutamata sõpradeks said. See jutt oli põnev ja viis mõnegi hallipäise kaasaegse mõttes tagasi „ränd ama" minevikuradadele. Kirikupalves palvetas õpetaja kannatava kodumaa ja ta rahva eest ja palus, et Suur Looja vabastaks meie kodumaa.

Peale jumalateenistuse lõppu avastasid kaks Riisipere metsavenda teineteist, peale 43-e a. möödumist.

Need olid praost Lepik ja Endel Ruberg, neil oli nüüd palju juttu ja „mälestuselõnga" lahti harutada.

Neljas, viimane nädal algas Jõekäärul jälle jumalateenistusega ja „pisi-Estoga". Õpetaja U. Petersoo oli oma kõne aluseks valinud Taaveti 19:2—7, mis räägib: „Taevas jutustab Jumala aust". Ta rääkis lastele loodusest, taevatähtedest, nende tekkimisest ja kustumisest.

„Aga lõpuks, meie kõik kui eestlased, aga eriti teie, eesti noored, peame meeles, et Looja ja Taevane Isa — nii nagu ta laskis sündida taeva ja maa- ja kõik mis ilus, nii laskis ta meid sündida eestlasteks.

Kuigi meie isade maa, meie kodumaa on praegu nende valduses, kes ei tunne ega tunnista Jumalat, siiski meie teame, niisamuti kui sütib igal õhtul iga täht uuesti, nii ka sütib kord uuesti vabadus meie vanemate maal;

meie teame, Taevane Isa ei lase kaduda seda oma kätetööst, mis on hea ja ilus ja õige . . . Sellepärast oleme meie õnnelikud selle ilusa kingituse eest, et oleme sündinud eestlasteks. Hoiame seda kui kõige kallimat varandust."

Peale jumalateenistust algas rikkaliku kavaga lasteetendus „mini-Esto".

J. S-gi

Balti küüditamisest Kanada parlamendis

TORONTO (EKN INFORMATSIOON) — Eelmisel kuul tõstis Kanada parlamendiliige David Kilgour alamkojas esile Balti küüditamise aastapäeva tähistamise Montrealis. Tema sõnavõtt oli järgmine:

„Ühe õudse juhtumi neljakümne kolmanda aastapäeva tähistamise puhul ma sooviksin alamkoja tähelepanu juhtida ühele liigutavale sündmusele, mis toimus eile õhtul Montrealis. Mitusada inimest kogunes selle mälestamiseks. Need inimesed olid Montreali Balti Föderatsiooni liikmed, kes kogunesid, et mälestada neid õudseid juhtumeid, mis toimusid 14. juunil 1941. a. Leedus, Lätis ja Eestis.

Sel päeval tuhanded ja tuhanded Balti riikide elanikud arreteeriti toorelt ja saadeti Nõukogude Liidu vangilaagritesse. Neid koguti kokku kella ühe ja viie vahel öösel, anti ainult mõni minut isiklikke asju kokku panna, asetati veoautodesse ja saadeti raudteejaama. Seal neid aeti inimestega täiskiilutud kaubavagunitesse, kuhu õhku ja valgust saadi ainult pragude vahelt. Väljakäiguks oli põrandas auk. Mitmepäevase sõidu jooksul ei antud neile sööki ega vett. Uksed olid lukustatud ja tehti lahti alles siis, kui oli jõutud sihtkohta. Selle aja peale olid nälg, haigus ja surm teinud oma töö.

Pole ime, et nii palju balti päritoluga inimesi kogunes eile õhtul, et paigutada oma leinapärgi ja öelda „je me souviens" (ma mäletan!). Ma pean nimetama ka, et järgnevate organisatsioonide esindajad olid kohal: Canadian Polish Congress, the Canadian Hungarian Commitee of Montreal, the Canadian Ukrainian Committee, the Czechoslovakian National Association, the Afghan Association ja the Anti-Bolshevik Association."

JAAN ALMER

KATUSETÖÖD

Tel. 293-2128
773-2014

Teeme uusi ja parandame vanu nii linnas kui ka suvilates.

BON AIR APPLIANCE SERVICE
PARANDAME
külmutuskappe ja pliite — igat liiki
☆ 31 aastat tööpraktikat ☆
Tel. 533-9334

Eesti Sihtkapital Kanadas

Annetused, testamendi-pärandused ja mälestusfondid on tulumaksuvabad. Suunake oma annetused noortele ja teistele eesti organisatsioonidele

Eesti Sihtkapital Kanadas

kaudu tulumaksuvaba kviitungi saamiseks. — Eesti Maja, 958 Broadview Ave., Toronto, Ont. M4K 2R6

MÜÜA
KASEKÄSNA
Andy,
tel. (416) 259-6892

MIS ON TEIE MAJA VÄÄRTUS?
Torontos ja ümbruskonnas helistage
HEINO PÄRNSALU
Real Estate Broker
Tel. 469-5118
LINDEN
REAL ESTATE LTD., Realtor
8 Boston Ave., Toronto, Ont. M4M 2T9

Tänavusest AABS'i konverentsist osavõtjaid. Pildil esireas vasakult I. Ivask, Astrid Ivask, M. Valgamäe, Ilse Lehiste, V. Salo, E. Sewchuk ja A. Jüriado; teises reas R. Taagepera, P. Rebane, I. Mikiver, E. Järvesoo, W. Rand ja H. Taremäe Foto: M. Sulton

Legendaarne Uku Masing

Luuletaja 75. sünnipäeva tähistades

11. augustil täitus 75 aastat eesti luuletaja ja usuteadlase Uku (aastani 1937 Hugo-Albert) Masingu sünnist. Ta on sündinud Raiküla vallas, lõpetas 1930. aastal Tartu Ülikooli usuteaduskonna, oli 1933—40 seal õppejõuks. On avaldanud töid semitoloogia ja fennougristika alalt, tõlkinud idamaade ja antiikkirjandust, avaldanud ekspressionistlikku luulet, kogud „Neemed vihmade lahte" (1935), „Dzhunglilaulud" (1965), „Udu Toonela jõelt" (1974), „Piiridele pyydes" (1974) ja faksiimile väljaanne „Aerutades hurtsikumeistrina" (1983); viimased neli on ilmunud väljaspool Eestit. Praegu on trükis luuletuskogu „Kirsipuu varjus".

Möödunud aasta novembris tutvustas Peeter Puide Rootsi ajalehes „Dagens Nyheter" peaaegu terve lehekülje ulatuses Uku Masingut, kes on kirjanik, teoloog, skulptor, maalikunstnik, tõlkija ja palju muud. Peale selle on Uku Masing legendaarne, mitte ainult oma lüürika poolest, vaid oma märkimisväärse hariduse ja lihtsalt uskumatu keelteoskuse tõttu. Laename „Eesti Päevalehest" Peeter Puide artikli Uku Masingu sünnipäevakirjutisena:

Pärast Vabadussõda 1918—20 vajas iseseisev Eesti kõiki kõrgemat haridust omavaid erialainimesi, uurijaid ja kunstnikke, keda vähegi oli võimalik saada. Tartu ülikool kujunes endastmõistetavaks tsentrumiks, mille ümber hakati oma riiki üles ehitama.

Ülikool tõmbas ligi entusiastlikke ja tihti ka geniaalseid õpetlasi. Nende tähtsus teadmisteallikaina ja eeskujuna üliõpilastele kujunes ülimalt suureks. Viimastel tuli aga kiiresti harjuda sellega, et Alma Mater asetas neile rahvusvahelisest aspektist vaadeldes suuri nõudmisi. Lõppudelõpuks oli siiski tegemist endarespekti ja enesetundega.

MÄLU

Luuletaja ja teoloogia professor Uku Masing on elavaks näiteks 30-ndate aastate eesti haridusjänust Tartu ülikooli juures. Masingu lugemishimu ja teadmised juba üliõpilasena on legendaarsed. Tema fotograafiline mälu võimaldas tervete kohvritäite raamatute kojulaenutamist nädalalõpuks. Ja esmaspäeval oli ta suuteline loetut täpselt ja sõnasõnalt edasi andma. Kui vaja, siis ka tagurpidi.

Uku Masingu suurteks huvialadeks kujunesid religiooniajalugu, rahvamuistendid ja mütoloogia, kusjuures raskuspunkt oli orientalistikal.

„Olles ‚uraali-tsentreeritud', tuginedes kindlalt idamaistele teadustele, eriti semifiloloogiale, pääsesin uppumisest aaria keelkonna mentaliteeti", ütleb Uku Masing ise.

POLÜGLOTT

Masingu keelteoskused on peaaegu uskumatud. Ta valdab inglise keelt (on tõlkinud Tagore lüürikat inglise keelest eesti keelde), saksa, vene, prantsuse ja muid moodsaid keeli, kaasa arvatud rootsi keel. Kuid peale selle veele heebrea, aramea, klassikalist kreeka, akadi, etioopia, araabia, vana-araabia, süüria, keldi, sumeri ja palju teisi keeli ja dialekte — kokku umbes 60 keelt. Uku Masing on ka maalikunstnik ja skulptor.

Uku Masing kuulus mõjukasse literaarsesse ringkonda „Arbujad". Lüürikuna debüteeris ta 1935, luuletuskoguga „Neemed vihmade lahte" (Kuul paiknev Mare Imbrium), mis äratas otsekohe suurt tähelepanu. Masingu mõistete maailm oli uus, tema intellekt suurepärane ja tema puht-keeleline väljendusvõime ainulaadne.

UUENDAJA

Ta oli võimeline teostama keelelist uusloomingut niivõrd loogiliselt, et ta nagu ennetas grammatilist arengut. Uku Masingu pildikeel pärines niihästi talutööst tema kodutalus Harjumaal kui idamaisist jutustusist ja Uuest ning Vanast Testamendist.

Kuid Masingu tunnetus ei ole „religioosne". Õpetlase teadmised mütoloogiast lubavad teda käsitleda Jumalat ja Kristust nagu mistahes klassikalisi kujusid kõikide teiste hulgas.

Uku Masingu teine kogu „Dzhunglilaulud" trükiti Stokholmis 1965 väljasmugeldatud käsikirjajärgi.

Kolmas kogu „Udu Toonela jõelt" anti välja täpselt samal põhimõttel Roomas 1974, samaaegselt pika poeemiga „Piiridele pyydes". Kuid nimetatud luuletuskogud on siiski kirjutatud palju varem, enne sõda ja otsekohe pärast seda.

Masing tõlkis hiljuti üksi ja omal käel Uue Testamendi eesti keelde. Tööaeg: üheksa kuud. Nüüd tahetakse Masingut veenda, et ta teeks autoriseeritud tõlke ka Gilgameshi eeposest säilinud sumeri fragmentide järgi, ent Masing on kahtleval seisukohal.

— Meeleldi ustakse, et selles esineb kõikvõimalikku ainestikku, mida seniajani on püütud tavaliste surelike eest varjata. Masing tahab sellega öelda, et nii see üldse ei ole. Muinasjuttude maailma ei saa midagi uut juurde lisada.

Uku Masing on praegugi veel tähtsaks inspiratsiooniallikaks eesti lüürikutele. Ta on rajanud eesti lüürilisele keelele uued piirid, rohkem, kui keegi teine. Hoolimata „uraali-tsentreeringust" on ta ka sügavalt haritud õhtumaalane, ebatavaliselt iseseisev ja vaba oma kunstilises väljendusviisis. Võibolla just seetõttu puudubki Uku Masingu nimi Nõuk. Eesti kirjanike leksikonis — ka viimases 1975. aastal ilmunud väljaandes.

Berliini valli aastapäev erilise rõhuasetusega

IDA-BERLIIN — Ida-Saksamaa kasutas Berliini valli 23. aastapäeva, kaitstes oma juhtkonda paremate sidemete sõlmimisel Läänega, vastupidi lisanduvale N. Liidu kriitikale. Kuigi kommunistliku partei ajaleht Neues Deutschland kaitses valli ehitamise vajadust 1961. aastal, kui võtet Lääne-Saksamaa invasiooni vältimiseks, need süüdistused olid mõõdukate kommentaaridega Ida-Lääne sidemete kohta. Selles kiideti Ida-Saksamaa presidendi Erich Honeckeri rahupoliitikat, mida venelased on hakanud ründama. Artikkel lubas tugevat toetust kõigile internatsionaalsetele rahuläbirääkimistele. Honeckeril on ees tuleval kuul Lääne-Saksamaa külastamine, mida venelased meelsasti ei näeks.

Egiptus läheneb araabiamaadele

KAIRO — Egiptuse uus välisminister ütles, et ta riik tahab teha suuremaid samme suhete parandamiseks oma araabia naabritega, kellest Egiptus eemaldus, kui ta kirjutas alla rahulepingule Iisraeliga 1979. Egiptuse valitsuse ajaleht Al-Ahram tsiteeris Esmat Abdel Meguidi ütelust, et mõlemad, Egiptus ja araabia riigid on huvitatud suhete parandamisest.

Hakkas kahju vanaemast

MOSKVA — N. Liidu teismeline, kes tundis häbi, et ta vanaema magas tänaval pärast seda, kui ta ema oli ta korterist välja visanud, maksis ühele karatespetsialistile 50 rubla, et see surmaks vana naise. Lugu tuli siiski avalikuks ja 19-aastane A. Povercherovski mõisteti 15 aastaks sunnitöölaagrisse vanaema mõrvamisest osavõtmise pärast, kirjutas ametiühingu ajaleht „Trud". Vanaema oli toodud Moskvasse Valgevenemaalt tütre poolt, kes soovis suuremat riigikorterit. Kui ta selle sai, heideti ema majast välja.

Kunstnik noore masinana

Harukordne näitus moodsast raalitehnikast Ontario Science Centre'is

Ontario Science Centre'is avati juba juulis raalide näitus „The Artist as a Young Machine" (Kunstnik noore masinana) ja on üllatavaim näitus, milleks moodsat tehnoloogiat võib kasutada, peamiselt just kunstiloominguks kujutavkunstis, muusikas nii loojana kui interpreedina. See on hoopis uus tegevusala, mil näib olevat ettekujutamatult laiad võimalused.

Näitus „Kunstnik noore masinana" on temaatiliselt jagatud nelja ossa: pilt ja elavus on raali sissekantud programm, mida vaataja saab ise omakorda luua ja ümberorganiseerida. On võimalik endal maalida lisades värve, tausta ja moonutusi kergesti kasutatavas graafilises süsteemis.

Kunstinäitusel on väljapanekus 16 miljonit värvi kahel maalil, kuid vaataja võib neid segada oma värvidega ja luua erinevaid tekstuure ja jooni.

Kuid need on vaid paar näidet paljudest võimalustest, mida erinevate raalidega on võimalik saavutada, küll elavfilmidena, raalipildi teatrina jm.

Muusika alal on instrumente elektrooniliseks muusikaks. Üks ruum on, kus kolm isikut võivad mängida koos kitarripikkustel muusikakeppidel, mis on ühendatud üksteisega ja trummidega, musitseerida nii, et kunagi ei saa eksida rütmiga. Kuid muusikastuudios on pidevalt suve jooksul olnud uuendusi, mis annab veelgi enam võimalusi muusika kirjutamiseks aga ka esitamiseks. Composer's Corner'is võib katsetada mõne instrumendiga, mis on kasutusel muusikastuudios. Võib luua 10-sekundilise helitöö ja kasutada kolme helirada ja valida üheksa instrumenti selle töö esitamiseks. 20.—23. septembril toimub Science Centre'is Electronic Music Festival, millest võtavad osa muusikud üle Kanada.

Chroma-Chron raal muudab tantsijad elavaks värvide kaleidoskoobiks, kui vaid nimetada ühte arvukaist näiteist. Küsimusele, kas raal võib joonistada, näitab inglise kunstnik Harold Cohen, et tema raal võib imiteerida inimese joonistamise viisi. See on tema inimese loova iseloomu uurimise kõrvalprodukt, mitte soov luua mingit raalikunsti. Kunstnik paneb oma masina joonistama värvides.

Need on vaid üksikud näited väljapandud raalide tööst. Igal külastajal on võimalus oma käte skriinile panekuga sellest välja kutsuda sisseprogrammeeritud kava.

Näitus on avatud 8. oktoobrini, igal päeval kell 10 homm. — 6 õ. Sissepääs pensionäridele tasuta, täiskasvanuile $4.00, noortele 13—17-aastased $3.00, lapsed $1.50.

Jälgige
eesti
organisatsioonide
tegevust
VABA EESTLASES!

EESTI LILLEÄRI
AARDVARK
1065 STEELES AVE W
NORTH YORK ONT
M2R 2S9
736-1170
Kodus 223-0201
AARDVARK
FLORIST
LTD
Omanik LINDA SEPP
Avatud 7 päeva nädalas Lillede koju viimine.

Välis-Eesti draamakirjandusest

ESTO-84 andis impulsse mitmeteks algatusteks. Üheks on ESTO-84 Teatritoimkonna väljaanne, teatmeteos „Välis-Eesti draamakirjandus 1944—1984". Teatmik on võinud ilmuda Välis-Eesti teatrite ja teatrisõprade toetusel. Selle on koostanud Elsa Vellner, kusjuures tehnilist bibliograafilist nõu on andnud Richard Antik ja väljaandele on joonistanud kaane Kai Käärid.

Koostaja põhjendab sellise teose väljaandmist, et see näitab kus me seisame ja mida oleme saavutanud draamakirjanduses aastate 1944—1984 vahel. Kataloog on mõeldud peaasjalikult käsiraamatuks teatriperelt teatriperele — lavastajaile.

Teatmikku on võetud tööd, mille kestvus on vähemalt 30 minutit, sellejuures ei ole koostaja teinud mingit selektsiooni kunstilise või lavalise väärtuse osas, jättes selle teiste asjaosaliste otsustada. Teatmikku on võetud 196 paguluses kirjutatud näidendit, mis on saadud peamiselt autoreilt ankeediandmete alusel.

Teatmik on koostatud bibliograafilises süsteemis, kus kõigepealt on antud autori nimi ja saadaolnud biograafilised andmed, misjärel antakse teoste nimed, mõnerealine sisuline iseloomustus ja tegevuskoht, siis tehnilised andmed näidendi kohta, mitu vaatust, nende ajaline kestvus, kus lavastatud ja kelle poolt. Kui auhinnatud, siis auhinna järk ja auhindaja. Kui lavastuse kohta on ajalehes kirjutatud, siis ajalehe nimi ja aastaarv.

Lõpuks antakse andmeid kelle poole pöörduda näidendite lavastamise loa saamiseks, antakse veel autorite nime järjestusega kataloog, näidendite register. 51-le leheküljele on mahutatud vägagi ulatuslik materjal ja sellisena see on teatud osas ka meie kirjanike biograafiliseks leksikoniks, kuni me kord selliseni jõuame.

ESTO-84 Teatritoimkond on saatnud teatmikku tasuta arhiividele, raamtukogudele jt., kuid asjahuvilised võivad seda tellida koostajalt: Elsa Vellner, 27 Lawnview Dr., Wollowdale, Ont. M2N 5G9 hinnaga US $3.00, CAN $4.00, postikulu on sisse arvestatud.

Mini-Esto Jõekäärul

Pühapäeval, 5. augustil, peale jumalateenistust, Jõekääru Eesti Lastesuvekodus, toimus meelelahutuslik tund, kus suvekodu kasvandikud esinesid mitmesuguste ettekannetega. Lauldi tarede kaupa ja kõik koos, tantsiti rahvatantsu ja lõpuks toimus „pisi-Esto" kus kanti ette E. Rubergi ja tema kadunud abikaasa Alice poolt koostatud luulepõimik „Kõneleb Sini-Must-Valge", kus esinesid keskmised poisid ja tüdrukud, põlevate sini-must ja valgete tõrvikutega ja taga seisid Eesti lipud.

Koor alustas: „Tõsta lipp! See aja käänul / tunnistagu tuulte väänul / üle mandri, maa ja vee. / Tund on tulnud, vannet vannu, / et ei ilal enam andu / ikke alla rahvas see. / Tõsta lipp! See vestku, vestku / tõotusest mis kestku, kestku. / Sinisega viiratud. / Musta mulla põimuline. / Lehvi, valge võimuline, / tormatud ja piiratud."

Katrin Küng, hoides sinist tõrvikut, luges: „Olen tükike kodumaa sinitaevast, osake päikeses särava mere lainetest, sinisilmne helkivatest järvedest. Sinisega märgitakse truudust, ausust ja sõprust. Tahan kinnitada usku ja lootust Eesti paremasse tulevikku".

Peter Musta, hoides musta tõrvikut, luges: „Ei ainult mitte surmast kõnele must kodumaa muld. Ei kutsu ainult rahvast leinama, vaid uueks võitluseks meid kutsub ja uueks eluks õnne kuulutab. Jah, elu, mida tuleb elada."

Valget tõrvikut hoides lausus Maria Linask: „Meie kodupinda katab talveti puhas valge lumi. Suveti õõtsuvad valgetüvelised kased laulvate kodumaa koskede kaldal, tervitades valgeid suveöid. Valgus paistku ikka meie tulevikku. Olgu veel palju ilusaid päevi! Valitsegu puhtus, õigus ja ausus alati eesti rahva meeles!"

Lippe hoidvad poisid koos: „Hoia leeki!" Tüdrukud: „Hoia hoolega". Poisid „Hoia isamaa auks!" Tüdrukud: „Hoia tuleviku pandiks!" Kõik koos: „Hoia Eesti emale! Hoia Eesti isale! Hoia Eesti vanale ja eesti noorele! Hoia isamaa vaimule, emakeelele ja eesti meelele!" Ja lõpetasid Henrik Visnapuu sõnadega:

„Aastatuhanded on sinu kätes, / pea vastu rahvas ja maa! / Eestis voolab su elu läte, / hoia kinni, nii kaua kui saad!"

Põimik oli hästi õpitud ja väga hästi ettekantud, mida hinnati kauakestva aplausiga.

Ettekannete lõpul andis Sini-must-valge lipu 100 a. komitee esimees õpetaja Udo Petersoo Jõekäärule kingituseks selle Eesti lipu, milline oli Esto ajal lehvinud Toronto Raekoja ees olevas lipumastis. Teda tänas suvekodu juhataja Anne Saks.

Pühapäeva pealelõunal korraldas Toronto Eesti Maleklubi esimees Lembit Joselin Jõekääru noortele malemänguvõistlused, kus esimeses voorus mängisid Eric Silmberg ja Marcus Silmberg. Pingelises „lahingus" võitis Marcus. Teisel laual lõid „lahingut" Leo Musta ja Thomas Olvet, võitis Leo Musta.

J. S-gi

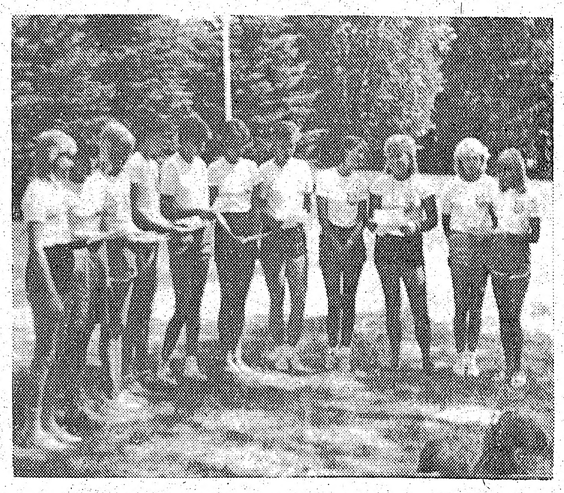

Jõekääru Laste Suvekodus esitati ühel pühapäeval noorte poolt tuntud viisidele loodud laule. Pildil suured tüdrukud laulavad „Esto ülelejad" Foto: J. Säägi

SPORT

Teadaanne kala- ja laskesportlastele

Klubi 1984. a. sügisene havipüügi võistlus toimub pühapäeval, 26. aug. s.a. Simcoe järve Royal Beach'i vetel. Kogunemine kell 7.00 homm. Park Motelli restorani vastas oleval endisel Texaco bensiinijaama parkimisplatsil. Võistluse algus kell 8.00 homm. Lähemat informatsiooni võistluse korra kohta antakse kogunemiskohal.

Klubi liikmete vaheline laskevõistlus haavlipüssist toimub laupäeval, 25. aug. s.a. „Berzaine" laskerajal.

Balti meeskondade vaheline traditsiooniline laskevõistlus haavlipüssist toimub 15. sept. s.a. Läti Jahi Seltsi „Berzaine" laskerajal, algusega kell 10 homm.

Juhatus

MALE

Kuressaares (Kingissepas) toimunud Saaremaa karikaturniiril osales 58 maletajat, kaasaarvatud mõned ‚sõbralikud" külalised. Mängiti shveitsi süsteemis 11 vooru. Esikoha saavutas R. Etruk 8,5 punktiga. Niisama palju punkte said A. Vooremaa ja A. Remmel, kuid madala koefitsiendi tõttu jäid nad vastavalt teiseks ja kolmandaks.

☆

Harkovis peeti üliõpilasmängude valikturniir. Eesti koondis jäi Ukraina ja Leningradi järel kolmandale kohale, vastavalt saadi punkte 22, 21,5 ja 17,5. Eesti võistkonnas esinesid tublilt J. Ehlvest ja R. Raud, kes mõlemad said 3,5 punkti võimalikust neljast.

Masterid kiirkõnnis ja viievõistluses

Laupäeval, 14. juulil oli kahel masteril, pärast ESTO-84 pidustusi ja maadevahelist kergejõustikuvõistlust, veel jaksu uueks võistlemiseks.

Jaan Roos osales ühes suurearvulises (112) võistluskõndimises, mis toimus Niagara Falls'is 10 km distantsil. Sellest võtsid osa Austraalia, USA ja Kanada olümpiavõistkonnad ja teised parimad. Ilm oli soe (31°C) ja rada peeti „kiireks". Üldkategoorias tuli Roos tunnustusväärselt 15-ndaks ajaga 47.55,0. Tippklassis oli 40 meesvõistlejat, kellele lisandus 25 naist, 29 masterit ja 18 noort.

Karl Trei (75 pluss klassis) osales Ontario Masterite viieala esivõistlusel, mis peeti L'Amoreaux Collegiate Staadionil, Torontos.

Trei tagajärjel neljalt alalt olid:

Kaugushüpe 4.19 — 1134 punkti, parem Kanada rekordist; odavise 29.32 — 811 p., parem Kanada rekordist; 200 m — 35,8 — 828 p. ja kettaheide — 27.62 — 704 p. Punkte kokku 2477; uue tabeli järgi, mis kehtiv 1. juulist, peaks andma vähemalt Kanada rekordi.

Imelikul kombel polevat võistluse direktor Gord Garshovitz tahtnud allakirjutada rekordi soovi-avaldusele!

erk

Spordimärkmeid

Soomes peetud kergejõustikuvõistlusel viskasid samal võistlusel oda R. Manninen 93.42 ja A. Härkönen 92.40, lükates meie odaviskaja Heino Puuste edetabelis ühe koha võrra tipust kaugemale.

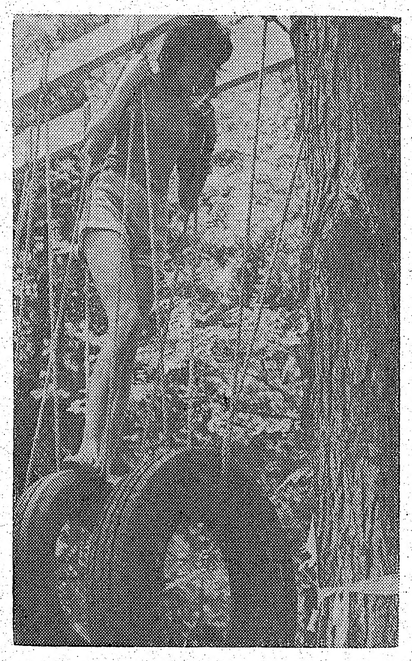

Gaid Kotkajärve õhurajal. Foto: E. Aleve

RISTSÕNA NR. 1208

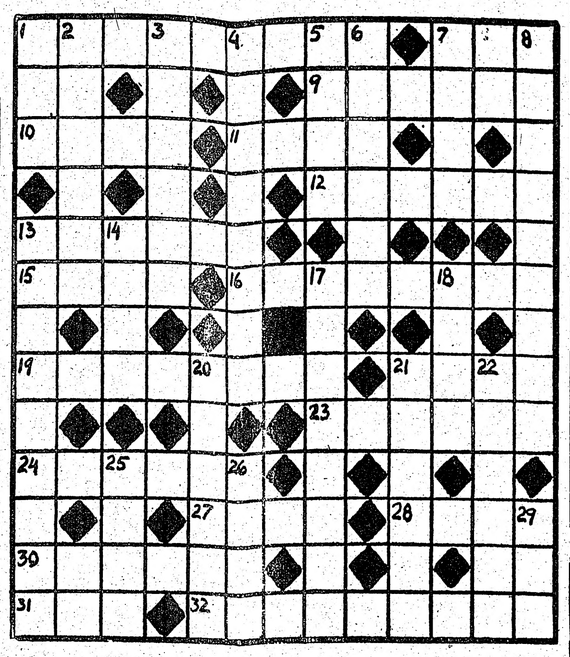

Põikread: 1. Vesisel pinnal kasvav heledate õitega rohttaim, 7. Ooperi „Vikerlased" autor, 9. Meri Euroopas, 10. Kerge suits, 11. Rinnalaps, 12. Vastumeelne, 13. Klaasi .... — klaasivabriku töötaja, 15. Oli, viibis, 16. Needma, 19. Vajalik trükitoode, 21. Looma kehakate, 23. Prantsusmaa nimetus minevikus, 24. Astub sisse — inglise keeles, 27. Eesti parim karikaturist, 28. Kuulub luku juurde, 30. Kasvatamatud, 31. Hädasignaal, 32. Ühe maailmajao osa nimi lühendvormis.

Püstread: 1. Puu otsas elav loom, 2. Väljapanekute kogu, 3. Ärevus, 4. Kõigist taga asuvad, 5. Endine Eesti konsul USA-s, 6. Kõrgustik Lõuna-Eestis, 7. Haige abistaja, 8. Asula Virumaal, 13. Ühel paigal asumine, 14. Näo osa, 17. Tulev, tulemas, 18. .... ütlev — kääne grammatikas, 20. Mitte tugeval, 21. Muusikariist, 22. .... hein — rohttaim, 25. Jälle, 26. Sõna soodaveepudelil, 29. Vanadus.

RISTSÕNA NR. 1207 LAHENDUS

Põikread: 1. Sakala, 5. Küngas, 9. Metsala, 10. Keel, 11. Regi, 13. Vaat, 15. Irin, 17. Ilu, 18. Aster, 21. Uni, 22. Kanal, 23. Ainik, 24. Lubav, 25. Kaame, 27. Eesel, 30. Ase, 31. Sirel, 34. Ene, 35. Hara, 37. Laen, 38. Orav, 40. Tool, 42. Element, 43. Linnus, 44. Ruupor.

Püstread: 1. Sarvik, 2. Amet, 3. Lee, 4. Atlas, 5. Karge, 6. Üle, 7. Nagi, 8. Sõnnik, 10. Kaun, 12. Irun, 14. Alabama, 16. Inimene, 18. Alles, 19. Täbar, 20. Ravel, 25. Kahvel, 26. Aero, 28. Seal, 29. Lender, 32. Ilves, 33. Eeter, 36. Aren, 37. Lotu, 39. Alu, 41. Onu.

MAARJAMAA kirjastusel ilmunud raamatud müügil Vaba Eestlase talituses

Jüri Ulmotsa „Eestlaste lepingud võõrastega XII sajandil"	$4.—
Uku Maasing „Udu Toonela jõelt"	8.—
Uku Maasing „Pilridele Pyydes"	6.—
„poety estoni" — eesti luule antoloogia itaalia keeles	6.—
Kalju Lepik — Death has a Child's Eyes	6.—
Salasoo ja Salo — Väli-Eesti perioodika	6.—
V. Salo — Riik ja kirikud	4.—
Anführung zu der Etnischen Sprach (Eskmene katse eesti keele grammatika ja sõnaraamatu koostamiseks	
H. Stahli sulest aastal 1637)	6.—
Reedik Willem Wilmanni „Valmid"	6.—
Blaise Pascal — Mõtted	4.—
Antonio Possevino — Kiri Mantova hertsoginnale	6.—
Arno Vihalemm — Kunstnik eesti kirjanduses	4.—
Aarand Roos — Juutide kumingas Tallinnas	6.—
Ilona Laaman — Üks üsna kerge haigus (luuletused)	6.—
Kaugver — 40 kütinalt	6.—
R. Tagore — Puuviljapõim	6.—
A. Roos — Jumalaga, Kars ja Erzurum	6.—

PLUSS SAATEKULU 50 c IGALT RAAMATULT

Ilmus kordustrükis T. E. S. Täienduskoolide XVII väljaandena huvitav laste- ja noorsoojutt

M. SILLAOTSA

TRIPS, TRAPS, TRULL

Saadaval postiteel: L. Marley, 9 Parravano Court, Willowdale, Ont. M2R 3S8 või „Vaba Eestlase" talitusest.

HIND $4.00 — postiteel $4.75

ILMUS:

S. EKBAUMI

LUULETUSKOGU

ÕHUMÄRGI ALL

Hind $10.— pluss saatekulu $1.75

Saadaval Vaba Eestlase talituses

Müügil VABA EESTLASE talituses:

REHVITUD PURJEDEGA II

Sündmusi ja jutustusi mereelust

Eesti Kaubalaevastiku Juhtkonna Koondise, Toronto väljaandel, 302 lk.

HIND $8.— pluss saatekulu Kanadasse $1.—, mujale $2.—

WALL STREET JA HITLER

3.

1930-ndate aastate alul oli selle internatsionaalse poliitilise ja finantsilise kontrollisüsteemi kõrgemaks tipuks ja juhtivaks keskuseks Baselisse (Shveitsi) asutatud Bank for International Settlements (B.I.S.), millise mõtte algatajaks oli olnud Hjalmar Schacht, idee ülevõtjaks ja läbiviiaks aga Owen Young. See B.I.S. keskus jäi püsima kogu Teise maailmasõja vältel ja oli vahendiks, mille kaudu pankurid — kes nähtavasti ei olnud sõjas üksteisega — vahetasid vastastikku üksteistele kasulikke ideesid ja informatsioone ja kus nad üheskoos tegid plaane sõjale järgnevaks maailmakorralduseks. Sõda, kui niisugune, ei teinud internatsionaalsete pankurite asjaajamistes mingit vahet. Kokkusaamised ja asjadearutamised toimusid absoluutses saladuses. Paljudest rahvustest koosnev panga ametkond asus püsivalt Shveitsis ja neil oli käsk ignoreerida kõiki nende valitsustelt tulevaid korraldusi.

* * *

Üks praktiline näide internatsionaalse finantsi kulissidetagustest operatsioonidest poliit-ökonoomsete süsteemide ülesseadmisel ja nende manipuleerimisel — on finantseerijate poolt Saksamaale rajatud kartellide süsteem. Ameerika finantseerijad olid otseselt esindatud kahe suurima kartelli juhatustes. Pärastsõjaaegse uurimiskomisjoni esimees James Martin märkis selle kohta, et neile kartellidele suunatud laenud tegid rohkem Teise maailmasõja ettevalmistamiseks, kui rahu kehtivusele aitamiseks pärast esimest sõda — kuigi selline pidanuks olema finantseerijate propaganda kohaselt laenude tegelik otstarve.

Kolm domineerivat kartelli ja neile antud laenud olid:

1) Allgemeine Elektrizitäts-Gesellshaft — (German) General Electric, 35 miljonit dollarit.

2) Vereinigte Stahlwerke — United Steelworks, 70 miljonit dollarit.

3) I.G. Farben — American I.G. Chemical, 30 miljonit dollarit.

Teise maailmasõja eel, I.G. Farben ja Vereinigte Stahlwerke kombinatsioon produtseeris 95% Saksamaa lõhkeaineist, milline kapatsiteet oli saavutatud niisiis Ameerika laenudega ja (osalt) tehnoloogiaga. Standard Oil Co. kooperatsioon I. G. Farben kartelliga sünteetilise õli produtseerimisel andis viimase kätte monopoli Saksamaa bensiiniga varustamisel Teise maailmasõja vältel. Ja sellega olid rahuldatud kaks peamist vajadust sõjapidamiseks.

Hitleri-Saksamaa kaks suurimat tankide produtseerijat olid Opel, milline allus täielikult J. P. Morgan'i General Motors firmale; ja Ford A.G., milline allus Ford Motor Co.-le Detroidis. Natsid olid andnud Opel'ile maksuvaba staatuse aastast 1936, et General Motors võiks laiendada oma produktsiooni Saksamaal. Henry Ford'i isegi dekoreeriti natside poolt, tema teenete eest natsismile. Alcoa ja Dow Chemical olid lähedases koostöös natsi töösturitega ja varustasid neid Ameerika tehnoloogiaga. Bendix Aviation (J. P. Morgan) andis Siemens & Halske A.G. firmale lennuinstrumentide ja Robert Bosch firmale lennukite ja diiselmootorite starterite tehnoloogia.

Aga siinkohal on tähtis tähele panna, et mitte suur enamus iseseisvaist tööstureist Ameerikas, vaid ainult Morgani-Rockefelleri rahvusvaheliste pankurite grupi kontrolli alla kuulunud kompaniid olid intiimselt seotud natside tööstuse ülesehitamisega. General Motors, General Electric, DuPont ja väike arv teisi asjasse segatud kompaniisid olid kõik Wall Street eliidi kontrolli all (J. P. Morgani firma, Rockefelleri Chase Bank, Federal Reserve Bank, Warburgi Manhattan Bank, B.I.S.). Ainult Ford Motor Co. tegutses nende hulgas iseseisvalt.

* * *

Teise maailmasõja eelõhtul, I.G. Farben oli suurim keemiatööstuslik koondis kogu maailmas ja tal oli erakordselt suur poliitiline ja majanduslik mõjuvõim, nii et teda võis pidada omaette „riigiks" Hitleri natslikus riigis. See kartell kutsuti ellu aastal 1925, mil geniaalne organisaator Hermann Schmitz (Wall Street'i finantsilisel toetusel) ühendas kuus iseseisvat ja isegi juba hiiglaslikku keemiakompaniid (nende hulgas Badische Anilin, Bayer, Agfa, Hoechst) üheainsaks Internatsionale Gesellschaft Farbenindustrie A.G. (ehk sellest lühendatult I.G. Farben) nimeliseks mammutettevõtteks. Kakskümmend aastat hiljem seesama Hermann Schmitz ja rida teisi selle superfirma direktoreid seisid sõjasüüdlastena Nürnbergi Tribunaali ees, aga mitte ükski ameeriklasest direktor ega ükski sellega koostöös seisnud Ameerika firmadest... Nende olemasolu unustati kiirelt ja jäi püsima vaid arhiividesse.

Ilma Wall Street'i kapitali toetuseta, I.G. Farben poleks kunagi maailma südinud. Sinnajuurde on üsna kindel, et ilma selle kartellita poleks olnud Hitleri riiki ega ka Teist maailmasõda, arvab autor.

I.G. Farben juhatusse kuulunud Saksa pankurite hulgas oli ka Max Warburg Hamburgist, kelle vend Paul Warburg oli üks Federal Reserve System'i asutajaist USA-s. Vend Paul kuulus aga ka I.G. Farben'i Ameerika osakonna juhatusse. Väljaarvatud mõlemad Warburg'id, Nürnbergi kohus leidis kõik kartelli juhtivad isiksused süüdi sõjaroimades.

Tuntumaist Ameerika kompaniidest kuulusid I.G. Farben kartellile Bayer Co., General Aniline Works, Agfa Ansco ja Winthrop Chemical Co. aastal 1928. Järgmisel aastal need firmad ühinesid ja neist sai American I.G. Chemical Corp., mille presidendiks sai originaalne organiseerija Hermann Schmitz. Hiljem firma vahetas nime ja sellest sai General Aniline & Film.

Schmitz oli prominentne natsi ja Hitleri varasemaid toetajaid. I.G. Farben firma annetas 1933. a. paiku 400 000 RM Hitleri salajasse „poliitiliste kulutuste fondi", milliste rahadega finantseeriti natside võimuhaaramine 1933. a. märtsis.

1927—1939 aastate vahel I.G. Farben kahekordistas end suuruselt, tehes teda tehnilisel abistamisel ja finantsilisel toetusel Ameerikast (nagu 30 miljonit dollarit National City Bank poolt levitatud bondidest). Aastaks 1939, I.G. Farben oli omandanud suurema või vähema kontrolli 380-nes Saksamaa ja 500-jas välismaises firmas: söekaevandused, jõujaamad, rauа- ja terasetööstused, pangad, uurimisasutused ja arvukad kaubanduslikud ettevõtted; sinnajuurde rohkem kui 2000 kartelli-lepingut välisfirmadega, teiste hulgas Standard Oil, DuPont, Alcoa, Dow Chemical. Sellest kui tervikust kogupildi saamine ei olegi enam võimalik, kuna selleks vajalike dokumentide kogud hävitati aastal 1945. Aga U.S. sõjaministeeriumi ühe uurimiskomisjoni hinnangul, ilma selle hiiglaslikku organisatsiooni olemasoluta — „Saksamaa sõjapidamine oleks olnud mõeldamatu ja võimatu".

Veel 1939. aastal, Rockefeller'i Standard Oil of New Jersey müüs sakslastele 20 miljoni dollari väärtuses kõrgekvaliteedilist aviatsioonigasoliini. Aastaks 1943, I.G. Farben produtseeris ise 100% Saksamaa sünteetilisest kummist, 95% mürkgaasidest (kaasa arvatud ka kontsentratsioonilaagreis kasutatud Zyclon B), 90% plastmassist, 88% magneesiumist (süütepommideks), 84% lõhkeaineist ja 46% aviatsiooni-bensiinist.

* * *

(Järgneb)

ADVOKAADID

ADO PARK, Q.C.
HETHERINGTON, FALLIS & PARK
Advokaadid-notarid
365 Bay St., Suite 401. 363-4451
Õhtuti 447-2017 või 929-3425

ENN ALLAN KUUSKNE
B.M.LL.B.
ADVOKAAT — NOTAR
1 First Canadian Place, Ste. 3450
Tel. kontoris 363-0073
kodus 360-8776
IGAL ALAL

TÕNU TOOME
B.A.Sc., LL.B.
ADVOKAAT — NOTAR
Yorkdale Place, 1 Yorkdale Road,
Suite 207
Toronto, Ont. M6A 3A1
Telefon 789-7579
kodus 762-2367

HARRY LANDRA, Q.C.
VANDE-ADVOKAAT & NOTAR
Võtan ikka vastu oma eesti kliente.
Palun helistada
(519) 794-3096

ELEKTRIK
Sisseseaded, uuendused ja parandused elumajades või ettevõtetes.
Halling 762-9190
Litsents nr. E 1044

VAIPADE & MÖÖBLI PUHASTUS
SEINAST-SEINA JA LAHTISED
ERIK LOKBIK — 447-9834

VABA EESTLANE
TOIMETUS JA TALITUS
avatud esmaspäevast reedeni kella 9—3-ni
Telefonid: toimetus 444-4823
talitus 444-4832
KUULUTAMINE VABA EESTLASES
on tasuv ajalehe laialdase leviku tõttu.
üks toll ühel veerul:
kuulutuste küljel $4.75
tekstis ..... $5.—
esiküljel $5.50
Kuulutusi võetakse vastu:
nädala esimesse ajalehte kuni esmasp. homm. kella 11-ni ja nädala teise ajalehte kuni kolmap. homm. kella 11-ni.
tel. 444-4832
Väljaspool tööaega:
Leida Marley 223-0080
Postiaadress:
9 Parravano Ct.
Willowdale, Ont. M2R 3S8

ILMAR KÜLVET

Taj Mahal — armastusele püstitatud ausammas

Ümber India allkontinendi (3)

Võib küll vist eksimatult väita, et miski pole meelitanud Indiasse nii suurel arvul turiste kõigist maailma osadest kui Taj Mahal Agras. Elamuse tekitajana on seda võrreldud Egiptuse püramiidide, Versailles'i palee ja Ateena akropolisega. Leidub aga ka neid, kes leiavad, et Taj Mahali ilu ülistamisega on liiale mindud ja see näeb välja nagu marmorist pulmatort, ehkki selle proportsioonid on vastuvaieldamatult täiuslikud.

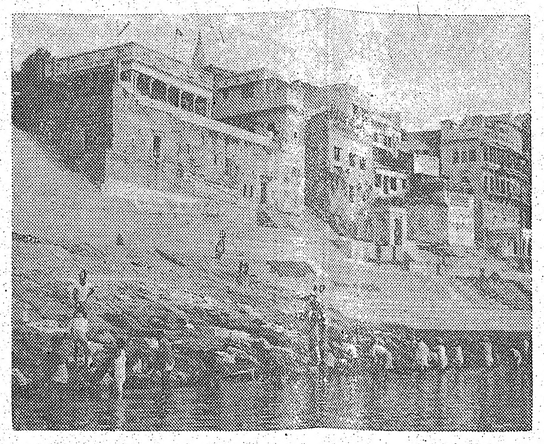

Varanasi hommikune vaade. Pesupesijad Gangese ääres.
Foto: Vaike Külvet

Kuna monumente on inimkonna ajaloos püstitatud esmajoones jumalate austamiseks või valitsejate võimu ning edevuse tähismärkidena, siis Taj Mahali peetakse erandiks. See olevat ausambaks armastusele. Monumendi saamislugu näib seda tõestavat. Mogulist valitseja Shahjahan laskis selle ehitada oma lemmiknaise Numtaz Mahali mälestuseks, kes suri aastal 1631, neljateistkümnenda lapse sünnitamisel. Mälestusmärgi püstitamiseks toodi kohale meistrimehi Pärsiast, Türgist, Prantsusmaalt ja Itaaliast, ning rakendati 20.000 töölist. Ehitustööde lõpuleviimiseks kulus enam kui 20 aastat. Tegelikult kujutab Taj Mahal enesest mausoleumi, sellest ka tema ilust hoovav külmus. Selle alusesse on sängitatud nii püstitaja kui ka tema lemmiknaise põrmud ja saamislugu oma liigutava romantikaga inspireerib püsivalt kirjanikke ning luuletajaid . . .

Aga nii Taj Mahali ennast kui ka selle püstitamise motiive võib vaadelda erinevates valgustes, mitmesuguste nurkade alt . . .

Meie nägime Taj Mahali esmakordselt hilisõhtul täiskuu valguses ja siis mõjus ta tõepoolest ebamaisena. See ei tundunud üldse inimese käte ja mõistuse tööviljana, vaid oli nagu mingi astraalne ilmutis otse taevalaotusest, ise veel sellega ühtesulav. Vaikselt voolava Yamuna jõe kaldal, marmorseintesse sobitatud poolvääriskivid — ahhaadid, lasuurkivid, karneoolid ja heliotroobid — helkimas nagu osana tähistaevast. Inimesed liikusid aukartlikus hääletuses ja isegi varesed, kelle lõputute parvede kraaksumine oli alaliseks saatemuusikaks meie India vaatlusfilmile, magasid hääletult tol vaiksel, imepärasel tunnil.

Idülli säilitamise huvides oleks pidanud Taj Mahali külastamine ehk selle kuuvalgusevisiidiga piirduma. Aga meie, nagu teisedki turistid, läksime järgmisel hommikul tagasi ja varajane päikesevalgus tõi esile realiteedi kõigis selle pisiasjades. See muidugi täpsustas ja avardas üldmuljet, samaaegselt aga röövides sellest tubli annuse romantikat ja müstikat. Taj Mahal oli muidugi endiselt kohal, aga siiski tundus nagu oleks meie õine miraazh vahepeal taas kosmilistesse kõrgustesse haihtunud ja asendunud maise, täiel määral mõistusega seletatava versiooniga. Kerjuste halin, käsikaupmeeste pealetükkiv pakkumisvada, turistide vaimustushüüded, fotokaamerate klõpsatused igasugustest positsioonidest. Kõik see koos mitmete teiste kõrvalmõjudega kippus kuidagi ka Taj Mahali vaatamisväärsusi hindamisskaalal allapoole langetama, kuigi mitte eriti olulisel määral. Ja me märkasime selle valkja-sinaka marmormassi alkoovidest alla rippumas suuri herilastepesi nagu tumehalle pulstunud habemeid ja Yamuna jõgi oli peaaegu kuivanult niisama häbematult reostatud nagu teisedki veekogud India, raisakullid ja omaniketa, metsistunud koerad madalikule kinni jäänud loomakorjuste kallal.

Armastusele pühendatud monument. See kõlab õilsalt ja romantiliselt, ning tore oleks seda uskuda. Ent küünilise kallakuga kahtlejal tekib iseenesest mõte, et teab kuivõrd selle ehitamine oligi puhtakujuliselt armastusest motiveeritud. Kas ei olnud rohkem tegemist valitseja m i n a rõhutamisega, nagu mingi pearulikkuse tõestamisega universaalses ulatuses — et vaadake, millega see mees oma naise austamiseks hakkama saab. Katsugu teised järele teha. Vaheldumisi mausoleumile ja roiskuvale Yamuna jõele vaadates hakkab kahtlus veelgi süvenema, kuni meenub, et ajaloo valgusel ei olnud Shahjahan just eriti tuntud oma sallivuse ja ligimesearmastuse poolest. Viibis ta ju ilmast ilma lahingutes ja oli see, kes laskis omalajal hävitada kõik püstitamisel olevad hindu templid Benaresis. Taj Mahali ümbruskonnas kõndides, seletusi kuulates ja küsimusi esitades, kandus jututeema ka armastusele ning mehe ja naise vahekordadele Indias. See sai alguse võrdlemisi omapärasel viisil. Meie kohalik reisijuht, hindu, nimega Lal vaatas korraks kõrvale ja ütles siis muu jutu sekka:

Need omapärased „skulptuurid", mis dekoreerivad India külasid, on lehmaväljaheidetest töödeldud kütus. Seda kasutatakse üldiselt toidu valmistamiseks.
Foto: Vaike Külvet

„Vaadake, seal läheb üks Nõukogude Liidu turistide grupp."

Me ei näinud neid enam, sest selle rongkäigu sabaots oli juba jõudnud punasest liivakivist väravatest väljuda. Küll aga huvitas meid, kuidas ta nii kindlasti teadis, et need just Nõukogude Liidust olid. Lal, kelle muidu ladusas, külmetusest pisut kähisevas inglise keeles sõna „please" tihti ja teinekord kõige ootamatumates kohtades sisse lipsama kaldus, vastas:

„Kõige inetumad naised. Sellest tunneb neid alati ära, palun väga."

„Kas mitte rohkem valuutanappusest?", küsisin, sest ma polnud neid naisi näinud, kellest ta kõneles ja ega meie oma Ameerika gruppki just iludustest koosnenud.

„Sellest muidugi samuti", nõustus Lal. „Aga seda kaugemalt ei silma. Pead lähemale minema, et näha kuidas nad teevad vahetuskaupa — pakuvad vene sigarette ja huulepulki „Coca Cola" või suveniiride vastu."

Ütlesin, et see pole inimeste, vaid seal kehtiva rezhiimi süü, aga selle vastu meie seltskond suuremat huvi ei ilmutanud. Jutt kaldus nüüd naiste küsimusele. Taheti giidilt teada, kuidas on Indias lood armastuseasjadega, milline on naiste seisund sellel maal.

„Naiste eluiga on Indias lühem kui meestel, palun väga", ütles Lal. „Teistes maades on see vastupidi. Naiste elu on üldiselt raskem, aga naistest peetakse ikkagi palju lugu. Võtke kas või meie usund. Ükski hindu jumal ei ole mitmenaise ega armukese pidaja, mitte nagu muistsetel kreeklastel või roomlastel, palun väga."

„Kas on ikka veel komme, et abielud sõlmitakse vanemate valikul ilma, et pruudil-peigmehel endil oleks midagi kaasa rääkida?"

„Maapiirkondades ikka endiselt. Seal pannakse paljud juba lastena paari, palun väga."

„Aga linnades esineb ikka ka armastusabielusid?"

„Linnades on neid rohkem jah, aga siingi peetakse kaasavara armastusest tähtsamaks", seletas Lal. „Pruudi vanemad peavad maksma. Teinekord jääb isegi pulmapidu poole pealt katki, kuna peigmehe pool leiab, et kaasavara pole küllaldane. Ja kui selles suhtes lubadusi ei täideta, pannakse pruut põlema."

„Põlema? Tohohh, mis jutt nüüd see on."

„Tõsi, mis tõsi", kinnitas Lal. „Delhis põletati viimase aasta jooksul vähemalt tuhat pruuti surnuks."

„Mida siis selliste metsikute mõrvaritega tehakse?"

„Tõmmatakse võlla kui süü kindlaks tehakse. Aga ega see alati välja tule. Öeldakse, et köögis süüa teha juhtus õnnetus, noorik läks lihtsalt ise põlema. Indias tuleb selliseid asju ikka ette, palun väga."

Meie grupi naispere pidas Lal'i ilmselt luiskajaks või vähemalt liialdajaks, aga juba samal õhtul hotellis „Hindustani Times'i" lahti lüües, sattusime pikale kirjutusele

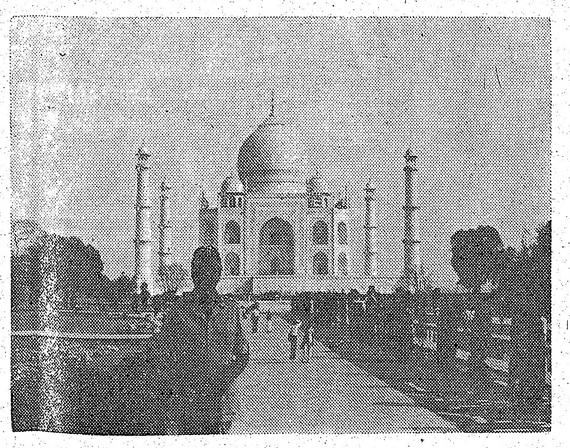

Vaade Taj Mahalile hommikuvalguses. Foto: Vaike Külvet

Esto-kultuuri kaks palet

1.

Trammiga ühelt uduselt sillalt teisele. Esimene Ontario Place'is - üle vee, läbi udu kostab Finlandia lõppakord ja maruline aplaus. Teine — Sunnyside'is kostab autodemüra vahelt eesti laul. Samal õhtul kahte sorti eesti kultuuri, see iseloomustab kõige paremini Ülemaailmseid Eesti Päevi.

Sõna „kultuuri" kasutab eestlane hea meelega. Oleme ju oma arvates „kultuurrahvas". Estol näitame peamiselt oma kultuuri ja kisendame maailmale: „Vaadake meie kultuuri! Meie kuulume läände! Andke meile vabadust!"

Aga meil on kahte sorti kultuuri. Üks mis ühendab eestlasi, teine iseloomustab nende asumaade ühiskonda. Esto pakkus rohkesti mõlemaid.

Esimene on meie „kõrgkultuur" koos, rahvapärandiga", see, mida nägime suurüritustel Ontario Place'is, Maple Leaf Gardenis ja Roy Thomson Hallis ning mitmetel näitustel .Näitused olid hästi korraldatud. Suurürituste hulgas paistis silma vaid Neeme Järvi kontsert, mida eestlased ise ei korraldanud. „Esto-jama" ja „Esto-illusioon" (kuhu ise ei jõudnud) olid hästi korraldatud, aga näitasid vaid mingit homogeniseeritud „Eesti kultuuri", pigem meie mittekultuursust kui midagi muud. Laulupidu aga jättis hea mulje. Mõttetud sõnavõtud ei andnud nendele suurüritustele mitte palju juurde. Meie rahvale siiski sobis.

Solistide kontserdi pikkusele ei ole mingit vabandust. Kaks „patuoinast" terves asjas on esiteks juhatuse liige ja peakorraldaja ise. Esimene kehastas meie mittekultuursust, kui näitas statistika alusel et võiks kontserdile oodata maksimaalselt 850 inimest ning soovitas üürida väiksemat saali. See oleks olnud kirstunael eesti muusika leviku taotlemisele. Korraldaja näitas jälle ülekultuursust, s.t. näitame rohkem kui meil on. Kittask, Roslak, Liivak, Märtson, Kangas -Jõgi-Mõõk, Korjused ja üks pianist ning Estonia koor oleks andnud küllaltki pika ja vaheldusrikka kontserdi. Kõik muu oli üleliigne. Meie ei saa ju igaühe vastu head olla. Kontsert oli vaid eesti kultuuriorgia äärmine võimalus.

Toronto sümfooniakontsert oli ainukene maailmatasemeline üritus ESTO ajal. Au Järvile, et ta lasi Finlandia (Estlandia) laulda eesti keeles ja näitas sellega meie laulukooride võimeid. Lõpuks saame muusika (ja ka kunstiga, nagu oli näha mitmest näitusest) kõige paremini läheneda ülejäänud maailmale.

Noorsolistide kontserte võinuks olla kaks, sest mõnigi esineja Thomson Hallist sobinuks ühele. Sinna oleks ka saanud lisada tshellist Jan Järvlepa, kes paistis välja noorsolistide kontserdil oma äärmise ja kogemusrikka musikaalsusega. Veel nooremalele oleks teine solistide kontsert ka sobinud. Niisiis: Järvlepp, Voitk, Zerbe, Daniel ja Reintamm (kuhu jäi muide Marika Järvi?) ühel, teised teisel noortekontserdil ja asi olnuks korras.

Esimest sorti kultuuri oli veel palju, näiteks eesti heliloojate kontsert, aga paratamatult tuleb valida kuhu minna. Nii on igaühel ainulaadne mälestus Estost.

Vahepealne asi oli ka „Kalurineiu", mida ei sobinud näidata välismaalastele, aga oli meile haruldane saavutus, meenutades vabariigiaegset Estonia teatrit, kuigi ta sama taset ei saavutanud. Kes meeldisid? Ellen Valter oli kahtlemata parim esineja, — kuidas ta on suutnud ennast kahe aasta jooksul muuta selliseks täheks, on uskumatu! Teised olid ka head, eriti peaosalised. Koomikud olid ka nauditavad, aga Olaf Kopvillem lõi ikka kõik üle. Et kasutada meie rongkäigu peakõneleja parafraasi, parim koomik on vana koomik. Seal oli meie Villu täies hoos. Iriseda ja nuriseda võib palju, aga ainult ühte asja ei saa ütlemata jätta. Kai Käärid oleks pidanud teise vaatuse tantsus otsustama, kas ta oli mustlanna, venelanna või Sri Lankast; kolmanda vaatuse jaoks pidanuks eesti rahvatantsu õppima. „Kalurineiu" taolist pärlivõime kaua oodata. Välis-Eesti teater läheb aeglaselt ärkamisaja taseme poole, kuigi lavakunst muutub aina paremaks. Uuendused kindlasti ei võimalda uut „kalurineiut" esitada.

(Järgneb)

KODUMAA UUDISED

Pärnu Linna Rahvakontrolli Komitee leidis linna suvekaubandust kontrollides tõsiseid puudusi. Tähtajaks oli jäetud avamata mitu toidukauba- ja jäätisekioskit. Vähe tehakse reklaami ja puudub informatsioon müügipunktide lahtioleku aja kohta. Kauba valik on väike. Kontrollimise ajal ei töötanud mitmed kalja- ja joogiveeautomaadid.

Toitlustustrusti puhvetites „Romantik" ja „Kaseke" polnud müügil võileibu, jäätist ega kokteile. „Kuuse" puhvetis oli alles remont, kohvikus „Pipi" pole üldse võimalust normaalseks teenindamiseks. Osa müügipunkte olid halvas sanitaarses olukorras.

Organiseerimatuse ja vähese nõudlikkuse eest tegi komitee Pärnu linna teenindus-tootmisvalitsuse juhatajale L. Lassile ja tema asetäitjale ja toitlustustrusti direktorile U. Kõresaarele märkuse.

☆

Kontrolliti Haapsalu rajooni „Külvaja" kolhoosi ja Martna sovhoosi masinapargi hooldamist. Mõlemas majandis ei hooldatud autosid ega masinaid nii nagu vaja. Paljudel masinatel leiti rikkeid, osa neist seisukorras, mis liikluseeskirjade järgi keelab garaazhist välja sõita. Martnas polnud 13-st masinast 5 korras.

KÕIKIDEKS KINDLUSTUSTEKS
H. LATER & CO. Ltd.
INSURANCE BROKERS
1482 Bathurst St., 4 kord
(Bathurst—St. Clair)
Telefon kontoris 653-7815 ja 653-7816

RAAMATUPIDAJAD

JOHN E. SOOSAR
C. A.
Chartered Accountant
181 University Ave., Ste. 1802
Toronto, Ont. M5H 3M7
Tel. 864-0099

„VABA EESTLANE" on vabade eestlaste häälekandja

VABA EESTLANE

Ilmub 2 korda nädalas — teisipäeval ja neljapäeval

Neljapäeval, 16. augustil 1984 — Thursday, August 16, 1984

Film kommunistide abist Salvadorile

WASHINGTON — USA ametivõimud näitasid USA spionaazhilennukeilt Salvadori kohal tehtud dokumentaalfilme, mis näitasid N. Liidu sõjalise bloki toetust kiriljadele USA valitsuse poolt toetatava Salvadori valitsuse kukutamiseks.

Tõendite hulgas oli kättesaadud gerilja kaarte, dokumente ja vaatlusfotosid, millega taheti rõhutada president Ronald Reagani soovi kaalukust suurema sõjalise abi saatmiseks Salvadorile.
Filmis esitatud materjalid näitasid, et Nikaraagua, Kuuba ja N. Liidu bloki riigid saatsid laevadega relvi mere kaudu üle Salvadori piiri mitmele rannikule, kus need edasi transporteeriti muulade karavaniga või 18-ratastega veokeil mägiteed kaudu Hondurasest.

Toronto leedu rahvatantsugrupp esimene Inglismaal

Toronto leedu rahvatantsugrupp Gintaras võttis Canadian Folk Arts Council'i esindajana osa Inglismaal peetud nädalasest rahvapärandi festivalist ja võitis seal esimese auhinna suuremate rahvatantsugruppide kategoorias. Gruppi kuulus 39 lauljat ja tantsijat.

Tallinna laev tuli mitteametlikult esimeseks

SYDNEY, N.S. — N. Liidu kolmemastiline parklaev „Krusenstern" kuulutati mitteametlikult esimeseks Kanadast Inglismaale toimunud purjelaevade vahelisel võistlusel. Sydneyst Liverpooli tehtud purjetamisel tuli teiseks Lääne-Saksamaa laev, järgnesid laevad Portugalist, Poolast.

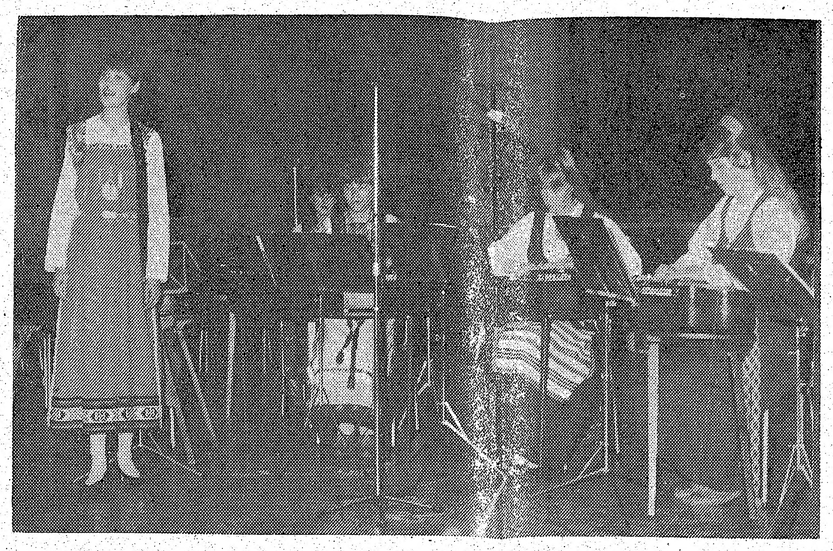

Soomest Torontos olnud „Käenpiiat" esinemas Soome Majas, vasakul laulusolist kalevalakostüümis, paremal orkestri juht Annikki Smolander-Hauvonen.

Soome kanneldajad Torontos

Pika nädalalõpu ja väga vähese eelreklaami tõttu oli vaid väike kuulajaskond Toronto Soome Majas, kui Soomest tulnud kandleorkester „Käenpiiat" (Käopiigad) kümne noore mängijaga esinesid. Kandlepalade vahel esinesid mõned liikmed flöödipaladega ja üks esitas kaks soololaulu.

Soome kannel, nagu need orkestril, olid suured kromaatilised kandled ja sellega orkestri instrumendid. Nende kõrval oli üks väike ehtne karjala 5-keeleline lihtne kannel, millel kaks mängijat siiski imetletava meisterlikkusega paar tööd esitasid. Kümneliikmeline orkester Annikki Smolander-Hauvose juhtimisel oli kammerorkestriline ja eriti tundliku tämbriga, esitades kandlele seatud soome rahvaviise, Jean Sibeliuse, Oskar Merikanto jt. viise, aga ka rahvusvaheliste heliloojate K.M. Weberi, F. Lehari meloodiaid, näidates kuivõrd paindlik muusikainstrument kannel on ja millise oskusega noored mängijad neid käsitlesid.

Kannel on Karjala pärand soome rahvale, mida tänapäeval vaid vähesed meistrid valmistavad. Kaasasolnud suured kandled maksavad Kanada rahas $2000. Soomes on kandlemängu harrastajaid siiski rohkesti, seda õpitakse Espoo Muusikakoolis ja Karjalatalo Kantelekoulussa, kokku olevat Soomes kuni 600 kandlemängijat, kes valmistavad praegu ette tuleval aastal toimuvaile „Kalevala" 150. aastapäeva pidustustele. Sel puhul toimuvad suuremad sündmused Joensuus, kus olevat kavas 450-liikmelise kandleorkestriga esinemine. „Kalevala" on nagu kannelgi Karjala pärand soome rahvale. Rahvaluulet esitatigi meeste poolt kes kasutasid lihtsalt kannelt rütmipillina.

„Käenpiiat" olid seekord kontsertreisil Kanadas Soome ja Kanada kultuurivahetuse korras. Varem on orkester käinud 1983. a. sügisel Hiinas Soome kultuuri tutvustamas. Kanadas alustasid nad Thunder Bay'st, järgnesid Sault Ste. Marie ja Sudbury. Torontos esineti varem ka Agricola kirikus.

Paaritunniline kontsert tundlikel kandlekeeltel, soome rahvaviisidest ja tuntud helitöödest oli sooja tundega kaasaelatav, nähes kuidas noored tütarlapsed sellise rahvusliku veendumusega ja innukusega esitasid soome muusikat siinsele soomlaskonnale, ka paarile eestlasele, kes sellise kauni elamuse vastuvõtmisel tundsid kahju, et sama helisevat tundeküllast muusikat hoopis paljudega võinuks jagada.

Mitmed mängijad, ka orkestrijuht, olid karjalased, kes uhkusega kandsid oma kauneid rahvarõivaid. Nende hulgas üks tütarlaps kandis Kalevala ajastu eel-rahvarõivaste aja riietust, mis läheneva „Kalevala" juubeli eel olevat Soomes saamas populaarseks.

Käopiigad, grupp noori kanneldajaid jätsid Torontosse ilusa suveõhtu, nagu nende esitatud O. Merikanto „Kesäillan idyllissä" nii ilmselt väljendati. Lõpuks aga kutsus orkester kõiki kaasa laulma ühislauluna „Kotimaani ompi Suomi" (Mu kodumaa on Soome).

Vajatakse ärisse täisajalist
MÜÜJAT
ROONEEM'S BAKERY LTD.
Tel. 366-3619

Augustikuu VÄLJAMÜÜK
SÄÄSTKE 20%–35%
Kasutage augustikuu säästuvõimalusi esmaklassiliste kasukate ostmisel. Meie väljamüük on üldine ja kehtib ka uute sügismodellide osas. Tulge meie jahedasse ärisse ja valige endale uus kasukas või mõni muu karusnahkese kiirustamata — ja tõesti säästke.
• 10% sissemaks kuni sügiseni
• Tasuta monogramm
• Tasuta külmutusruumis hoidmine.
Kui te ei tunne karusnahku, tundke oma köösnerit.

FURS by FINN
Master Furriers since 1960
191 Eglinton Ave. E. – 488-1701
Just West of Mt. Pleasant Rd.
Open daily to 6 - Thurs to 7 - Sat to 3

USA süüdistab KGB-d

KGB organiseeris ähvarduskirju olümpiamängudelt ärajäämiseks

CHICAGO — USA väitis, et N. Liidu salapolitsei KGB katsus peatada 20 Aasia ja Aafrika riikide osavõtmist suviseist olümpiamängudest, saates neile ähvarduskirju, nagu oleksid need olnud kirjutatud Ku Klux Klani poolt.

„Kuid need kirjad ei olnud kirjutatud ega postitatud Ku Klux Klani poolt. Need olid selle asemel valmistatud ja postitatud ühe teise terroriorganisatsiooni; nimega KGB poolt," ütles USA peaprokurör William French Smith, kõneledes ameerika advokaatide kokkutulekul, andes detailset informatsiooni kuidas N. Liit rikub internatsionaalseid seadusi.

Ta ütles et Kuuba ja Bulgaaria on kasutanud „narkootikaga kauplemist oma terroristide toetamiseks"

ja lisas, et mõlemad, nii Nikaraagua valitsus või selle ametnikud võivat kasutada „narkootikat oma revolutsiooni finantseerimiseks".

KGB kirjad olid saadetud kahekümnele riigile Klani nime all, need olid rassistlikud ning vastikud, kus nad ähvardasid vägivallaga Aasia ja Aafrika sportlaste vastu, kes võtavad osa olümpiamängudest. Õnneks ükski neist riikidest, kes kirju said, ei alistunud KGB ähvardustele.

N. Liit ja mitmed teised kommunstlikud riigid, kes boikoteerivad olümpiamänge Los Angeleses, väidavad,

et USA ei suutnud garanteerida julgeolekut nende sportlastele.

N. Liidu meedia on andnud laialdast tähelepanu nn. Klani kirjadele, et valet uue valetamisega usutavamaks teha.

USA süüdistus, et Moskva oli Aafrika ja Aasia riikide sportlastele saatnud ähvarduskirju, olevat vale, õiendas N. Liidu ametlik teadeteagentuur Tass.

Tuhandeid koeri hukatakse Hiinas

PEKING — Kümned tuhanded koerad on mõistetud surma kirde Hiina provintsis Liaoningis, kuna koerad on ohtlikud tervishoiule. Paljud provintsi 527.000 koerast on marutõbised. Koerte hukkamine toimub samal viisil, kui möödunud aastal Pekingis, kus kuni 200.000 koera löödi nuiaga surnuks või uputati sellekohaste hukkamismeeskondade poolt.

Sündmuste kalender

Neljapäeval, 23. aug. kella 11 hommikul kuni kella 5-ni p.l. Eesti Maja suures saalis pensionäride päev.

Riin Rivanool

MÖÖDAS

Kuidas küll igasuguses maailma asjaajamises nii seatud on, et kõik läheb kord ikkagi mööda. Kooliajal laulsime: „Es geht alles vorüber, es geht alles vorbei . . ." ja seesama mõte tuli niüüdki teravalt meelde, kui kõik see ilus, see raske, too võimatu ja oodatu möödas oli. ESTO-84, muidugi.

Ettevalmistused algasid ammugi. Lauluhääled lauldi lahti, rahvatantsud õpiti selgeks, võimlemisnumbrid vilmistleti ja näitemängu-näod seati osakohaselt korda.

Majaperemehed värvisid lagesid ja seinu, mõni lasi vannituppa panna uue kraanialuse, köögile uue põranda või seadis tubadesse sisse õhujahutuse. Pereprouad ja peretütred pidasid plaani, et keda külalisist kuhu tuppa öömajaliseks panna ja kellele missugune küljealune lubada, nii et paks-raske inimene koos madratsiga läbi voodi ei prantsataks või jälle kõhn ja kerge hõredast voodipõhjast läbi ei vajuks. Eks ta ole, ajutised asemed, teadagi.

Lapsed pandi oma tube, kappe ja riiuleid koristama — ja see on üks kole ja kohutav töö — nii et külalistele ka sealt tolmuiva ega muidu korratust mingil moel silma ei hakkaks.

Nõndasi siis võhmutas igaüks endast välja tubli tüki neid valmiskogutud jõutagavarasid juba enne, kui pidustused algasid.

Ja siis saabusidki kallid külalised. Igast ilmakaarest. Mõni soovis jääda kolmeks nädalaks, mõni kaheks ja mõni „ainult" kümneks päevaks.

Jutustas Mädariku Margariita, kes on kena ja lahke inimene, aga pidustuste ajal nägi nii-nii närtsinud välja:

„Väsitab! Seitse öömajalist, proovin neile ka söömaaegu valmistada, autotransporti korraldada ja muidu jõu ja nõuga abiks olla. Aga see kõik on kui tolmuimeja töö — täna teed ära, varsti pead uuesti tegema, Näib, et millegagi ei suuda korralikult hakkama saada. Nii olen tänuga õnnistanud ESTO ettekandeid, sest see on olnud ainuke aeg päevas, kus saan istuda ja siis jään ka otsemaid tukkuma. Andke andeks, kallid omad ja külalised, kui selle nurrulöömise ajal vahest ehk ka mõne korra kõvasti norsatanud olen! See terve nädal oli küll kuigi kole dasti kiirust täis, ent ometi tundus aastapikkusena . . ."

Pidustused andsid palju head südamele, tõstsid rahvuslikku enesetunnet ja usku tulevikku.

„Ei teadnudki, et meid nii palju on . . ." ohkas ülevas meeleolus nooruk mu kõrval, kui Vabadusnõude rongkäigul lehvivate sini-must-valge lippude taustal raekoja suunas sammusime ja ta vanaema mõtles:

„Kui hea, et nad kõik välja tulid, väike Andreski sõidab lasterongis kaasa, vibutab kogu aja pisikest sini-must-valget lipukest nii, et käsi kohe väsinud! Kõigis muudes ettevõtmistes sai igalt pereliikmelt küsitud, kas tahetakse ühest või teisest asjast osa võtta, rongkäigu kohta aga ei saanud kelleltki arvamust päritud, see oli etteotsustatud: „Kõik me lähme!" Nii sai meie peret mitmesuguste organisatsioonide sildi all marssima nelliteist. Tähtis oli ju maailmale näidata seda suurt hulka õigusse- ja vabadusenõudjaid, pisikest käputäit või mõndasadat marssijat poleks keegi märganud. Kahju mõnestki sõbrast tuttavast, kes rongkäiku ei tulnud väitega: „Mis nüüd mina! Teen parem tänavaääres filmi, pärast hea kodus vaadata . . ." On's see nii tähtis — kodus vaadata, selleasemel et . . .

Kui ühelt vanemalt eesti mehelt, kelle süda haige, küsisin, et kuis ta küll sellisele pikale marssimisele vastu pidas, vastas ta lihtsalt: „Ahh, mis sest ikka! Iga natukese aja tagant pistsin pilli keele alla ja aina astusin." Jah, meie kõik aina astusime. Minu ees astus noor ema, tilluke poeg alles süles ja kaks pisitüdrukut käekõrval, kõik rahvarõivais. Ei, ta ei olnud omataoliste hulgas ainuke.

Kõigist nähtud-tehtud ettekandeist ja muust on ajalehed kirjutanud juba palju. Mida lisada?

Kallid kaugelt saabunud külalised, olge tänatud tulemast ja andke andeks, kui meiepoolne vastuvõtt ei olnud just alati küllalt väärikas, sest meil oli sel ajal nii palju tegemist!

Südamlik käesurve kuulub neile noortele, kes meie silma- ja südameröömuks esinesid ja sageli mitte ainult ühel, vaid mitmel-mitmel erialal. Tean tüdrukukest, kes pidustuste ajal esines vähemalt üheksal korral ja seda paljuks ei pidanud, ent kes nõrkemiseni väsinud oli peonädalal just esinemisile eelnenud proovide järele. Võib-olla olime nõudnud mõningailt liialt palju?

Sügav kummardus kuulub neile meie oma silma all noorukeist üleskasvanud täiskasvanuile ja veel vanemailegi, kes juhtisid, koostasid, korraldasid ja õpetasid, ent vastutasuks said mõnelgi juhul vaid halvustavaid ja arvustavaid märkusi neilt, kes ise midagi ei teinud. „Kas võiks" ei näinud rongkäigus sadu sini-must-valgeid lippe lehvimas (vist on see nii, et „ei näe metsa, sest puud on ees"), aga tänavaäärsete lippude osas oleks võinud ehk aidata seegi, kui arvustaja koos oma suguvõsaga oleks seisnud postide kõrval, kuhu lipuvarrast kinnitada võimalik ei olnud ja seal lehvivat lippu varrast pidi käes oleks hoidnud.

Meie austus kuulugu aga ka neile, kes tagaplaanilolijaina jäid ilma hiilgusest, aust ja aplausist, ent ometi tohutult hulga töötundidega kaasa aitasid kogu ESTO-84 masinavärgi, administratsiooni, näituste ja kõige muu korraldamisel. Ei maksaks tänupakkumisel unustada neidki kohapealseid, kes oma kodud saabujaile avasid ja külalised vastu võtsid, oma majad vastuvõtuks mugavaiks tegid, söömaaegade ja transpordi eest hoolitsesid ja kõigile ettekandeile vaimustunud ja aplodeerivaks publikuks olid.

Üks rahvas ja üks hing. Ja selle ülimaks märgiks kerkib meeltesse mitmeti tõlgendatav tõotus:

MINA USUN . .

Aidake kaasa „VABA EESTLASE" levikule, sellega aitate kaasa eesti keele säilitamisele!